Turkish Studies
International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/3, p. 385-412
DOI Number: http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.11376
ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Article Info/Makale Bilgisi
Received/Geliş: 18.01.2017 **Accepted/Kabul:** 10.03.2017
Referees/Hakemler: Prof. Dr. Ahmet YATKIN – Doç. Dr. Süleyman İLHAN

This article was checked by iThenticate.

BİR KLASİK ELİTİZM ELEŞTİRİSİ VE YENİ BİR ELİTİZM MODELİ ÖNERİSİ: "*GÜÇLÜ DEMOKRATİK* ELİTİZM MODELİ"

İhsan KURTBAŞ[*]

Elitler, *çoğunluğun tiranlığa dönüşmemesinin garantörü;*
Yurttaşlar *ise, elitlerin oligarşiye ve plütokrasiye dönüşmemesinin denetleyicisi olmalıdır* (*Güçlü Demokratik* Elitizm Modeli).

ÖZET

Tarih boyunca, neredeyse bütün toplumlarda, küçük bir elit grup, toplumun çoğunluğunu yönetmiştir ve yönetmektedir. Demokrasiyi zaafa uğratan bu basit gerçek; seçkincilik ve popülizm kıskacında derin tartışmalara sahne olurken; alana en önemli katkıyı ise elitizm teorileri sunmuştur. Elit teorilerinin, halk/elit; cumhuriyet/demokrasi bağlamında ideal düzen arayışı, kimin (Kim yönetmeli?), kimi (Nasıl bir halkı?), nasıl yönetmesi (Nasıl yönetmeli?) ve iktidarın nimetlerinden kimlerin yararlanması gerektiği (Kim faydalanacak) gibi sorular ekseninde sürmektedir. Bu çalışma; tekil, insicamlı ve ayrıcalıklı bir elit grubunun, orantısız emretme gücüyle halka hükmettiği oligarşik demokrasiye karşı; cumhuriyetçi erdemlere sahip, parçalı ve güçlü elit kesiminin; katılımcı ve etkin yurttaşlıkla dengelendiği "güçlü demokratik elitizm" modelini üretmekte ve önermektedir. Nitekim reel demokrasi, halkın zayıf olduğu ve güçlü ekonomik siyasi oligarşiler karşısında etkisiz kaldığı, fiili bir duruma denk düşer. O bakımdan demokratik elitizm teorisinin, sosyopolitik gerçekler karşısında yeniden düzenlenmesi ve inşa edilmesi gerekmektedir. Bu sorunsaldan hareketle, tarafımızca oluşturulan bu yeni model önerisinde, karar almada sorumluluk elitler ve vatandaşlar arasında eşit dağıtılmıştır: Zira bizce, elitlerin, çoğunluğun tiranlığa dönüşmemesinin bir garantisi; yurttaşların da, elitlerin oligarşiye ve plütokrasiye dönüşmemesinin denetleyicisi olduğu "*güçlü demokratik* elitizm", ideal bir modeldir. Bu bağlamda, "*güçlü demokratik* elitizm teorisi", ana gövdesi itibariyle, demokratik elitizmin temel unsurlarını kabul eder. Ne var ki, teori ve gerçek arasındaki yarılmalar, günümüz dünyasının gerçekleri, liberalizm ve cumhuriyetçilik arasındaki dengenin iyiden iyiye yitirilmiş olması gibi

[*] Yrd. Doç. Dr., Ardahan Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi, Ardahan Ekonomik ve Sosyal Uygulama ve Araştırma Merkezi (ARESAM) Müdürü, El-mek: kurtbasihsan@hotmail.com

unsurlar, demokratik elitizmin revize edilmesini, bazı konularda açımlanmasını gerektirmektedir. Bu çerçevede, modelimiz, katılımcı demokrasi modeli ve Rousseau'nun Cumhuriyetçi fikirleri ile benzerlikler göstermekle birlikte; özellikle "ekonomik demokrasi"ye yaptığı özel ve güçlü vurgular ile katılımcı demokrasiden; güçlü bir elitizmi savunması bakımından da Rousseau'dan ayrışmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Elit, Elitizm, Seçkincilik, Popülizm, Oligarşik Demokrasi, Demokratik Elitizm, "**Güçlü Demokratik Elitizm**".

A CRITICISM OF CLASSIC ELITISM AND A SUGGESTION OF A NEW ELITISM MODEL: STRONG DEMOCRATIC ELITISM MODEL

ABSTRACT

Throughout history, in almost all societies, a small elite group has ruled and is still ruling the majority of society. Whilst, this simple fact, which debilitates the democracy, witnesses deep discussions in the grip of elitism and populism, it has been the theories of elitism that have contributed to the field at utmost. The search of elite theories for the ideal order within the context of the people/elite, the republic/democracy continues on the axis of questions such as who (who should rule?) should rule who (who to rule?) and how (how to rule?)? This study produces and puts forward the model of "strong democratic elitism" where a fragmented and powerful elite circle with republican virtues is balanced with participatory and effective citizenship against an oligarchic democracy in which a singular, coherent and privileged elite group rules the people with disproportionate power of order. Hence, real democracy corresponds to an actual situation in which the people are weak and ineffective against strong economic political oligarchies. In that sense, the theory of democratic elitism needs to be rearranged and constructed in the face of socio-political realities. On this problematic basis, in this proposed new model, the responsibility for decision-making is evenly distributed between elites and citizens: because, according to us, the model of "strong democratic elitism" in which the citizens are also the controller of the elites in order not to allow them to turn into oligarchy and plutocracy, and which is a guarantee for the majority in terms of elites' not turning into tyranny, is an ideal model. In this context, the "strong democratic theory of elitism" accepts the basic elements of democratic elitism as its main axis. However, the divisions between theory and reality, the facts of today's world, the remarkable loss of the balance between liberalism and republicanism needs the democratic elitism to be revised, and some issues to be evincible. In this frame, our model shows similarities with the model of participatory democracy and Rousseau's Republican ideas; this model distinguishes from participatory democracy with special and strong emphases on "economic democracy" and also from Rousseau in terms of a strong elitism defense.

STRUCTURED ABSTRACT

At the present time, the policy that has changed and is continuing to change, on the one hand, is a form of loot which ordinary people need to protect with the competition of private / personal interests and the fighting/struggle and conflict that this competition brings in order to seize power and to benefit from its blessings; on the other hand, can be a means of negotiation and reconciliation that they use to build common good and social order, and to determine how the parties will live. As it is here, political definitions are usually party-oriented. One of them is a privileged and powerful small elite who takes and applies political decisions. The other one is the majority who, for various reasons, can not control, or control to a degree, or control it considerably. In this respect, one of the most important factors determining whether a form of government is democratic is the level of the controllability of the elites, and is the balance of the distribution of power and government between the governing and the governed. In this context, politics is the *disproportionate and asymmetric* power relation and power struggle between two or more parties, including the governing/the governed relations. Due to this historical, social, simple and inevitable reality, ideal democracy could not be practiced and implemented at any time in history, and still is not.

Elite/non-elite; in the context of democracy/republic, there are two types of political practice. One of them is oligarchic democracy, the other is democratic elitism. *In oligarchic democracies*, The elite group comes to the power with elections; however, these elections are made to elect one from two or more elite groups. On the other hand, due to various reasons, the majority of the society does not seem to be able to control the elites. In oligarchic democracies, the democratic structure of the oligarchic democracies is extremely weak, as the ascription of democracy stems from the fact that the elections are implemented regularly. *Democratic elitism* reminds that the elite existence is an undeniable and socio-political reality; and argues that a political structure where the elites are responsible for masses and which they account for may be democratic. The strong democratic theory of elitism accepts the basic elements of democratic elitism as its main body. However, the divisions between theory and reality, the facts of today's world, the remarkable loss of the balance between liberalism and republicanism need the democratic elitism to be revised, and some issues to be evincible.

Starting from this necessity, the aim of this study is to suggest a model of "strong democratic theory" which is fragmented and accountable and in which the strong elites with republican values are balanced with participatory, active and effective citizenship against the oligarchic democracy that governs the people with a singular and disproportionate power of command. In '*strong democratic* elitism', a fragmented, powerful *elite* and participatory, active mass of *citizen* is accompanied by a social structure where the mechanisms controlling democracy are active. In this structure, there are an ideal economic, cultural, political environment and parliament, civil society organizations, pressure groups and free press, where individuals can participate in various forms of decisions and practices related to them, besides active mass of citizens who balance and control a powerful elite mass. Therefore, all channels in which the

people can control politically active and powerful elites are open. Participation is not limited to only voting; Individuals have access to a wide variety of political participation instruments. In this context, the concept of "Democratic Elitism", which affects many societies that are supposed to be democratic nowadays, has, in fact, two types of views in practice. One of them; a *weak democratic* model of elitism (this corresponds more modern elitism) in which a strong elite mass leads a weak and inactive mass of people; the second one is "*strong democratic* model of elitism" where virtuous elites with republican values are monitored by a strong, active citizen community and there is an interactive communication between the elite and the citizen. We claim that the democracy with the elite needed by today's societies is "a Model of *Strong Democratic* Elitism".

Weak and Strong Democratic Elitism has been tried to be shown in the table below

Types of Political Practices in the Framework of Democracy and Elitism.

		Place in Elitism Theory	Feature of Minority	Feature of Majority	Types of Democracy	Explanation
1- OLIGARCHIC ELITISM		Normative Elitism	Virtuous elites	Mass	Elite Oligarchy	Not democratic at all
2-OLIGARCHIC DEMOCRACY		Classical Elitism Theory	Very strong elites	people could not be citizens	Electoral Democracy	It is a bit democratic
3- DEMOCRATIC ELITISM	**3.a- *Weak Democratic Elitism***	Modern Theories of Elitism	Fragmented and restricted elite	Weak and Not very active majority	Representative Democracy	Moderately democratic
	3.b- *Strong Democratic Elitism*	The Normative Republican Modern Theory of Elitism	Strong, virtuous Elites with fragmented, Republican values	Participatory, Republican and Strong Citizens Empowered by Economic Democracy	Participatory Democracy	Very democratic

The table was developed by the author to embody the model

Weak Democratic Elitism: There is a fragmented and limited elite and a very inactive public. In weak democratic elitism, there are democracy-controlling mechanisms such as parliament, political party, interest groups, mass media, non-governmental organizations; But these are weak. The most important feature that distinguishes between weak democratic elitism and oligarchic democracy is precisely about this. For, oligarchic democracy is limited to only electoral democracy. That is, the people are in elections held at certain intervals, but afterwards they almost take no role. In weak democratic elitism, mechanisms, political institutions and institutions that control democracy to some extent are functional; but this is not very effective.

Strong Democratic Elitism: a model in which the strong and fragmented elites with republican virtues are balanced with by participatory, strong and effective citizenship. As elitism is an inevitable fact of modern societies, in the absence of a virtuous, *powerful elite*, the public can face the hegemony of anti-democratic and non-righteous elites. In this respect, in the expression 'virtuous and strong elite' we suggest, the emphasis on 'virtuous' is a reference to the nature of the ruler who govern the people fairly. The emphasis on 'strong' results from

the necessity that the elites must be strong enough in order to prevent the virtueless elites from occupying the socio-political area.

The decision-making responsibilities are distributed among the elites and citizens. The decision-making responsibility does not belong only to the citizens; nor to the elites. In other words, in the "strong democratic elite" model, elites and citizens are not more important than one another. Because the elites are the controller and guarantor in order not to allow the majority to become tyranny, and so are the citizens in order not to allow the elites to transform into oligarchy and plutocracy. However, real democracy corresponds to an actual situation in which the public is weak and ineffective against powerful economic political oligarchies. In that sense, the theory of democratic elitism needs to be rearranged and constructed in the face of sociopolitical facts. Although the theory of democratic elitism has been developed through the conceptualization of participatory democracy, we still think that there are some unclear and inadequate points.

The conceptualization of the fragmented elite and fragmented public by democratic elitists is very unrealistic in the reality of today's societies, though in theory it looks good. Because, the level reached by economic inequalities makes such a diversity impossible. Once the economic power is seized by a few privileged elites, it becomes increasingly difficult for the public to manage themselves. For, the struggle between the economic elites (as the modern elitists claim) does not make much contribution to the emancipation of non-economic and/or the welfare level rise. In the context of this modern reality, democratic elitism can be transformed into reality through the application of economic democracy, as well as a new notion of republican citizenship and citizenship education.

Today's liberal democracies, in addition to providing a certain pluralism, are not able to adopt equality and republicanism sufficiently. On the other hand, the countries that emphasize only republican virtues are unable to apply the democratic model adequately. Below we will try to explain the possible problems of republicanism through Rousseau. Later on, we will attempt to explain for which issues the participatory democracy is inadequate via Habermas.

The model of strong democratic elitism also receives many elements from Rousseau with Republican emphases. However, it separates from Rousseau in some important issues. Rousseau stipulates that the national will is a monolithic entity; yet, we know that modern societies are in a fragmented structure. The fundamental rights and freedoms of circles different from Rousseau does not seem to be guaranteed. Modern democracy, on the other hand, is built on fundamental rights and freedoms. We do not think that any republic can become a real democracy without fundamental rights and freedoms. At this point, we clearly differentiate from Rousseau in terms of the indispensability of fundamental rights, and divide the important role and function among strong elites and active citizens. However, we argue that the claims of unfounded fundamental rights and freedoms should not be instrumentalized to corrupt the state, legitimacy of the state, national unity, social order and harmony and so to make a systematic opposition.

At this point, we suggest that the role of strong elites is important, and that they have functions that provide social order and harmony.

The model of "strong democratic elitism" we propose is essentially a synthesis of the ideas of democracy and republic. We think that there are two basic conditions that turn democracy into reality and allow it to continue to stand. The first is the economically strong public; And the second is the citizens who can actively demonstrate their citizenship virtues. Habermas, who brought the participatory democracy to the agenda, did not stress economic democracy adequately even though he combined republican and liberal values. It is clear that a public who has been economically weak within the global and capitalist conditions of two thousand years will not be able to be the subject of democracy. The global disparity that neoliberalism has created has reached such a point that citizens seem to have no hold against economic oligarchies. Unless a strong economic democracy is created in the face of such an actual situation, a strong and participatory public will remain only as a utopia and a dream. In that regard, while developing our model, with the benefits from Habermas, we seriously differ from him about economic democracy.

Keywords: Elite, Elitism, Populism, Oligarchic Democracy, Democratic Elitism, **"Strong Democratic Elitism Model"**

Giriş

Toplumun siyasaya ilişkin her türlü duygu, düşünce, gelenek ve değerlerinin bütününe siyasi kültür denir. Bir toplumun siyasi kültüründeki değişimler, o toplumun sosyal, kültürel, ekonomik ve kitle iletişim yapılarını derinden etkilediği gibi; toplumun herhangi bir yapısındaki kayda değer değişimler de, o toplumun siyasi kültürünü etkiler ve şekillendirir. Bu açıdan bir toplumun siyasi kültürünün incelenmesi, o toplumun tarihi, sosyal, kültürel ve ekonomik kodlarının daha iyi anlaşılmasına olanak sağlar. Öte yandan siyasi kültürün değişmesinde en önemli faktörlerden biri, daha çok siyasi elitlere/aktörlere tekabül eden, elit/halk, yöneten-yönetilen arasındaki güç dengeleri ve iktidar ilişkileridir.

Dolayısıyla siyaset, günümüzde toplumsal hayatı derinden etkileyebilen en önemli sosyal yapılardan biridir. Aslında "eskiden politikanın çok basit olduğunu ifade eden Geoff Mulgan, *"Antipolitik Çağda Siyaset"* (1995: 20) adlı kitabında, eski dünyada siyasetin, pratik ve somutlaştırılmamış kavram olduğunu ve kadınları, köleleri ve yabancıları açıktan dışladığını belirtmektedir. Mulgan'a göre, "modern çağda politika yapanlar, sıradan insanlara, kendi gücünün, yani politik kurumların gücünün en önemli güç olduğunu, (yani yeni politik kurumların gücünün en önemli güç olduğunu), politikanın onlara büyücüler ve tanrılardan, krallar ve soylulardan daha yakın, onları tanımlamada giyimlerinden ve yaşamlarını kazanma biçimlerinden daha önemli ve değişiklik sağlamada rahipler, doktorlar ve tüccarların ilaçlarından daha etkili olduğunu gösterdiler".

Değişen ve değişmeye devam eden politika, günümüzde; iktidarı ele geçirmek ve onun nimetlerinden faydalanmak için özel/şahsi menfaatlerin rekabetiyle ve bu rekabetin getirdiği kavga/mücadele ve çatışmayla sıradan insanların korumaya ihtiyaç duyduğu bir yağma biçimi olabildiği gibi; ortak iyiliği ve toplumsal düzeni inşa etmek ve tarafların nasıl bir hayat yaşayacağını belirlemek üzere kullandıkları bir müzakere ve uzlaşı aracı da olabilmektedir. Siyasetin pejoratif anlamında kullanılan, iktidarı ele geçirmek-sürdürmek ve iktidarın nimetlerinden faydalanmak… betimlemesi, siyasette 'taraf' olmayı, taraflararasılığı vurgulaması açısından kullanışlıdır.

Zira "politik tanımlar genellikle iki taraf, grup, yapı veya birey arasında oluşan bir ilişkiyi içerir. Bu iki taraftan ***biri*** tüm toplum için bağlayıcı kararlar alma iktidarına ve/veya bu kararlara uygun davranılması için fiziksel kuvvet kullanma güç ve meşru yetkisine sahiptir. Bu taraflara, kısaca yönetenler veya politik otoriteler diyebiliriz. ***İkinci taraf ise*** yönetenlerin buyruğuna maruz kalan, onların buyruklarına rıza gösterip göstermeme durumunda olan toplumun geniş kesimidir. Bu taraf, grup veya bireylere de yönetilenler adını verebiliriz. Politikadan bahsetmek, minimumda yöneten-yönetilen ilişkisinden bahsetmek demektir. Minimumda denilmekte; çünkü politikanın Yöneten-Yönetilen ilişkisinden ibaret olduğu iddia edilmemektedir (Kalaycıoğlu ve Sarıbay, 2009: 12)". Bu açıdan siyaset, küçük yönetici gruplar ile toplumun çoğunluğundan oluşan yönetilen kesimi de içeren, farklı ve çok sayıda taraf arasındaki *orantısız ve asimetrik* güç ilişkileri ve iktidar mücadelesidir.

Bu sebeple, bütün demokratik kriterler karşılansa bile -hiç kolay bir iş değil- siyasal iktidar yine de eşit olarak dağıtılmayacaktır; az sayıda insan, çok; ve çok sayıda insan, az veya sıfır güce sahip olacaktır. Siyaset bilimciler bu güç eşitsizliğini normal ve kaçınılmaz görürler. Öte yandan, geniş modern toplumlarda, (doğrudan) katılımcı demokrasi mümkün değildir: devlet çok büyük ve meseleler çok karmaşıktır. (Roskin ve ark. 2013: 126). Bu sebeple, çoğunluğun yönetmesi ve azınlığın yönetilmesi doğal düzene aykırıdır. Kamu işleriyle uğraşmak için halkın ara vermeden toplanması düşünülemez (Rousseau, 2006: 139). Kararları seçkin bir elit grup alır ve çoğunluk bu kararlara uyar ve bu kararları uygular. Temel sorun, elitlerin ne kadar toplumu gözettikleri, ne kadar hesap verdikleri, ne kadar erdemli ve (güçlü) olduklarıdır. Bu basit gerçekten dolayı, ideal demokrasi tarihin hiçbir döneminde uygulanmamıştır ve uygulanamayacaktır.

Bu açıdan kimin (Kim yönetmeli?), kimi (Nasıl bir halkı?), nasıl yönettiği (Nasıl yönetmeli?) ve iktidarın nimetlerinden kimin ne kadar faydalandığı soruları, başta siyaset bilimi/siyaset sosyolojisi olmak üzere, sosyal bilimlerin temel tartışma alanlarından biridir. Bu çalışma, bu sorular ekseninde, üç bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın ***birinci bölümünde,*** siyaset biliminde yaygın olarak ele alınan elit ve elitizm çalışmalarının teorik temellerinin ana hatlarına, geniş bir şekilde yer verilmiştir. Bu bölümde elitizmin tarihsel/sosyolojik gelişimi, elitizm teorileri ve teorisyenleri ile elitizmin temel kavramları ortaya konulmaya çalışılmıştır. ***İkinci bölümde,*** demokrasi ve elitizm ilişkisi bağlamında oligarşik demokrasiye karşı demokratik elitizmin savunusuna giden yolda teorik tartışmalar serimlenmiştir. Bu tartışmalar, seçkinlik ve popülizm kıskacında, elitlerin demokratik yönetimler önünde bir engel mi; yoksa demokrasinin teminatı olarak mı görülmesi gerektiğine dair tartışmalara denk gelmektedir. ***Üçüncü bölümde ise*** nasıl bir elitizm sorunsalından hareketle, teorilerde görülen eksikliklerden hâsıl olduğunu düşündüğümüz ve adına "*güçlü demokratik* elitizm modeli" dediğimiz "yeni bir elitizm modeli"nin ana hatları oluşturulmuştur.

Bu modelin ve çalışmanın temel tartışma konusu "*siyasal elitizm ve siyasal elitlerdir*". Bu kapsamda, bu model, elitizmin kaçınılmaz, tarihi ve doğal bir gerçeklik olduğu kabulünden hareketle; elitlerin siyaseten kararlar alıp uygulanmasının bir demokrasi kusuru olmadığı iddiasını temel almıştır. Bu çalışma, tekil ve orantısız bir emretme gücüyle halka hükmeden oligarşik demokrasiye karşı; parçalı, hesap veren ve aynı zamanda *güçlü elitlerin*, Cumhuriyetçi değerlerle donatılmış, katılımcı, *aktif ve etkin yurttaşlıkla* denetlenerek dengelendiği **"*güçlü demokratik* elitizmi"** modelini önermektedir. Model klasik ve modern elitizm modellerinin, çeşitli sebeplerden dolayı, güçlü bir demokrasi vaat edemediği inancından hâsıl olmuştur. Modelimiz, katılımcı demokrasi modeli ve Rousseau'nun Cumhuriyetçi değerlendirmeleriyle benzerlikler göstermekle birlikte; özellikle halkın gelir ve servet dağılımı konularında güçlendirilmeleri ile belirginleşen "ekonomik demokrasi"ye yapılan özel ve güçlü vurgu ile katılımcı demokrasiden; güçlü ve etkin bir yurttaşlık kadar, güçlü bir elitizmi savunması bakımından da Rousseau'dan farklılaşmaktadır.

I- ELİTİZMİN TEORİK TEMELLERİ

1.1- EŞİTSİZLİĞİN TEMELLERİNDEN, ELİTİZMİN TEMELLERİNE; KISA BİR SERÜVEN

Tarih boyunca eşitsizliklerle ilgili ortaya konulan tartışmaların genel bir değerlendirmesi yapıldığında, kast, sınıf, mülkiyet tabanlı ve kölelik eksenli toplumsal eşitsizlik kategorilerinin olduğu görülür. Sözü edilen tabakalı eşitsizliklerden bir kısmı ekonomik, siyasi ve kültürel sebeplerden olabildiği gibi; bir kısmı da sosyolojik ve/veya dini nedenlerden kaynaklanmaktadır.

Toplumsal eşitsizlikler, aslında, Yakın Çağa gelinceye kadar doğal karşılanmış, çoğunlukla göksel buyrukların veya doğal sebeplerin sonucu sayılmıştır. Yakın Çağda da bir bölüm Batı Avrupalı düşünür, **(1)** bir yandan ırkçı bir yaklaşıma varan "biyolojist" görüşlerle[1] toplumsal eşitsizlikleri doğal göstermek istemişlerdir. Bir yandan da aynı toplum içinde yukarı -ya da yönetici- sınıf üyelerinin biyolojik yapılarının (=genlerinin), aşağı -ya da yönetilen- sınıf üyelerinin biyolojik yapılarından daha üstün olduğunu, bu bakımdan yönetici sınıf üyelerinin doğaları gereği yönetmeğe en yetenekli kimseler olduklarını ileri sürmüşlerdir. **(2)** Bilim adamlarının bir bölümü de, ırkçı bir bakış açısından taraf olmamakla birlikte, ırkçılık gibi "biyolojist" yaklaşımın etkilerini taşıyan "seçkinci" (=elitçi) bir bakış açısından hareketle toplumsal sınıflar arasındaki eşitsizlikleri doğal ve uygun görüp böyle göstermeğe çalışmışlardır. Bu seçkinci görüşe göre her toplumda yönetici mevkide bulunan insanlar en üstün, en değerli insanlardır. Yalnız bunlar bencil düşüncelerden arınabilip, kamu yararını koruyabilir ve gerçekleştirebilirler. Geniş, yönetilen halk yığını ise bencillikten kurtulamaz, yüksek ve erdemli düşüncelere ve dünya görüşlerine sahip olamaz, uygarlık oluşturup geliştiremezler. Bu bakımdan bunların "yönetilen" durumunda kalmaları da doğal ve uygundur (Ozankaya, 1986, 147-148).

Bu ilkçi teoriler ışığında gelişen elitizm teorileri, yirmi yıl gibi kısa bir zaman zarfında ortaya atılmış, popüler olmuş ve günümüze kadar tartışılagelmiştir. Peki, 19. yüzyılın ikinci yarısında neler olmuştu veya yaşanmıştı da bu tür teoriler üretilmişti. Bu konuda kısaca şu nedenler sıralanabilir (Arslan, 2010: 145-146): a) 19. yy'da sanayileşme ile birlikte, liberal burjuva sınıfı ekonomik ve siyasal anlamda giderek güçlenmiştir. Liberal burjuva sınıfı sanayi toplumuna dönüştürdüğü kitleleri geleneksel elitlerin etkisinden uzaklaştırmaktaydı ve onlara eşitlik, özgürlük ve kardeşlik söylemleriyle yeni bir dünya ve yaşam vaat etmekteydi. b) Geleneksel elitler, doğal tabanları olan tarım toplumunu yitirmeleriyle sanayi toplumuna özgü dernekler, sendikalar ve siyasi partiler hayatın birer parçası olmuşlardı. c) Sanayileşmeyle birlikte Avrupa'daki ülkelerin nüfusları artmış ve geleneksel elitlerin varlığından uzak bu yeni nesiller, daha özgür bir siyasi ortam ve daha müreffeh bir hayat için mücadele vermiştir. d) Toplumda işçi statüsünü paylaşan ve sadece emeğini pazarlayabilen kişiler, 1830'lu yıllardan başlayarak, ekonomik gelişmeden daha az oranda pay almaktaydılar ve bunların büyük bir kısmı işsizdi. Bu nedenle gelirleri düşük kitleler ve işsizler, sosyalist ve komünist ideolojiler öncülüğünde direniş göstermeye ve çıkarları için örgütlenmeye başlamışlardı. e) Sol eğilimli sendika ve partilerin söylem ve tehditleri 19. yy'ın ikinci yarısından itibaren burjuva sınıfı, genel ve eşit oy hakkını kabul ettirerek halkın egemenliği üzerine kurulan ve geleneksel elitleri dışlayan bir yönetim öngörmekteydi. Toplum bu sebeplerle sınıflara bölünmüş veya bölünmüş sınıflar daha belirgin hale gelmiştir.

Ayrıca Martinez ve Valensi'ye göre (2011: 169) bir yandan modern ulus devletlerin, kurumlar yaratması, kanunlar koyması, ulusal bir eğitim sistemi kurması ve kamu hizmetlerini geliştirmesinin yanında bir yandan da sivil seçkinlerle asker seçkinler yetiştirmesi elitli ve sınıflı

[1] Bunlar hem kara, kızıl ve sarı derili ırkların beyaz ırktan aşağı olduğu, bu ırkların uygarlık kurup geliştirme yeteneğinden yoksun oldukları yolunda, bugün artık geçersizliği tümden anlaşılmış olan görüşlerle sömürgecilik biçimindeki eşitsizlikleri haklı göstermek istemişlerdir (Ozankaya, 1986, 147-148).

yapıları gittikçe somutlaştıran ve demokrasi gibi halkçı idealleri daha fazla zaafa uğratan gelişmelerdir.

Günümüzde ise, kapitalizmin eşitsizliği katalize eden bir faktör olduğu yönündeki görüşlerde bir yoğunluk yaşansa da; eşitsizliğin ekonomik, sosyal, kültürel, antropolojik ve özelde toplumsal temelleri uzun süredir tartışılagelmektedir. Bu tartışmaların büyük ve önemli bir bölümü elitizm teorilerine aittir. "Elit sözcüğü Latince eligre'den gelmektedir. Eligre seçme, electa seçilmiş olan parça demektir (Turhan, 2000: 31)". Türk Dil Kurumu sözlüğü, 'seçkini', "a) benzerleri arasında niteliklerinin yüksekliğiyle göze çarpan, üstün, mümtaz, güzide, mutena; b) Bir toplumda saygın ve etkin mevkilerde bulunan ve toplumun eğitim, ekonomi, siyaset, askeriye, din, sanat vb. alanlarıyla ilgili etkinliklerin denetimini elinde tutan (kişi veya grup), elit" şeklinde tanımlamaktadır. Bu çalışmada, uluslararası siyaset sosyolojisi literatüründe "elit" şeklinde karşılığı olması münasebetiyle, "seçkin" kavramsallaştırması yerine, mümkün olduğu durumlarda "elit" kavramı kullanılmıştır. "On yedinci yüzyılda üstün kalitedeki malları tanımlamak için kullanılan (Bottomore 1997: 8)" elit kavramı, sonraları "aristokrasinin, ruhban sınıfının, toprak soylusunun, ayrıcalıklı ve imtiyaz sahibi çevrelerin üstünlüklerini ortaya koyan ve bu nedenle toplumu yönetme yetkilerinin de bu kesimlere bırakılması gerektiği anlamına gelen bir içeriğe kavuşmuştur (Arslan, 2010: 8)". Günümüzde güç, itibar, prestij, ekonomik durum olarak en üstekilerden oluşan topluluk olarak algılanan elit kavramı, siyasal açıdan iktidarı elinde tutanları işaret etmektedir. Bottomore'a (1997: 16-17) göre siyasal elit, "siyasal sınıf, içinde verili herhangi bir zamanda, birbirleriyle değişen ölçülerde işbirliği, rekabet ya da çatışma halinde olan, bir toplumdaki siyasal erki gerçekten kullanan bireylerden oluşan daha küçük bir kümedir". Bu bakımdan siyasal elit, bir bakıma iktidar yapma kabiliyeti olan, toplumun azınlık bir kesimidir.

Siyasette iki temel tabakadan söz edilir: Bunlar; elitler/halk; seçkinler/yığın-kitle ayrımıdır. Seçkinler, toplumun çoğunluğu üzerinde orantısız iktidar olma kabiliyeti/gücü olan küçük bir azınlıktır. Meisel (akt. Waters, 2008: 339), "seçkinlerin temel özelliklerini, üç 'C' olarak da bilinen, şu üç unsurla tanımlamaktadır: a) **Grup Bilinci (**Group Consciousness): Seçkin grubun üyelerinin, seçkinlerin var olduklarının farkında olmaları gerekmektedir. b) **Tutarlılık** (Coherence)**:** Her bir grup bireyi, grubun çıkarları peşinde koşarken uyum içinde hareket etmelidirler. c) **Gizli bir gündem** (Conspiracy): Grubun çıkarlarını daha ileri götürebilmek için ortak stratejilerin evrimi ve grup üyeleri arasında bir fikir alışverişi olmalıdır".

Diğer taraftan elitizm teorilerinden bir kısmı, seçkinler/yığın-kitle; elitler/elit olmayanlar arasında, elit değişiminin mümkün olduğunu iddia ederken; başka bir kısmı elitizmin tabakalar arası geçişe kapalı bir yapı olduğunu düşünmektedir. Bir toplumda elit statüsüne yükselme ve/veya elit statüsünden düşmek gibi değişimler hastalık, ölüm, yaşlılık, bürokratik gereklilikler, hukuki kısıtlılıklar, gönüllü iradi tasarruflar gibi doğal nedenlerle olabildiği gibi; devrim gibi olağanüstü şekillerde de gerçekleşebilir. Bu bağlamda elitlerin iktidara gelmelerinde iki ana yol vardır (Turhan, 2000: 65): "a) Kooptasyon (gelecek yöneticinin iş başında olan yönetici tarafından atanması), özümleme süreci ve elitlerin devşirilme kıstaslarındaki değişikliklerle aşamalı olarak. b) Ayaklanma, devrim, iktidarın diğer zorla elde edilmesi çeşitlerinde olduğu gibi ani olarak değişmesi. Çoğunlukla iktidarın ani olarak el değiştirmesi, aşamalı olarak elit olma yolları tıkanırsa ortaya çıkar".

1.2- ELİTİZM(İN) TÜRLERİ

1.2.1- Normatif Elitizm Teorisi

Normatif elitizme göre elitizm, arzulanan bir yönetim şeklidir, zira yönetim en akıllıların ve en erdemlilerin elinde olmalıdır. Akla gelen ilk ve en önemi temsilcisi Platon'dur. Platon (1992: 473), "*Devlet*" adlı yapıtında, filozofların kral; kral veya önder denilenlerin gerçekten filozof olmadıkça; böylece aynı insanda akıl gücüyle devlet gücü birleşmedikçe, kesin bir kanunla herkese

yalnız kendi yapacağı iş verilmedikçe, devletlerin başının dertten kurtulmayacağını ve insanoğlunun da bunu yapamadıkça tasarlanan devletin mümkün olduğu ölçüde bile, doğru olamayacağını söyler. Devlet (1992), adlı yapıtında, "üstünde yaşadığınız toprak, sizleri büyüten, emziren ananızdır. Ona saldıran olursa, korumak boynumuzun borcudur. Yurttaşlarınız da aynı toprağın çocukları ve sizin kardeşlerinizdir" diyen Platon'a göre, Tanrı, aralarından önder olarak yarattıklarının mayasına altın katmıştır. Onlar bunun için baş tacı olurlar. Yardımcı olarak yarattıklarının mayasına gümüş, çiftçiler ve öbür işçilerin mayasına da demir ve tunç katmıştır".

Ayrıca, "Nietszche, toplulukların ancak "üstün insan" (ubermench) tarafından idare edilmesinin aydınlık ve mutluluk yaratacağını öne sürmüştür. Bunun gibi T. Carlyle'da "kahramanlar"ın övgüsünü yapmış ve aslında bütün dünya tarihinin kahramanların biyografilerinden ibaret olduğunu söylemiştir. Elitist bir idare tarzı olan faşizmin kurucusu B. Mussolini, halkın hiçbir zaman egemen olmadığını belirttikten sonra "halka verilen egemen sıfatı acı bir şakadır" demiştir. Çağımızda elitist teoricilerin en önemlilerinden biri sayılan Jose Ortega Y. Gasset "Kütlelerin İsyanı" adlı eserinde, seçkinler idaresini çağımızın sosyal politik dertlerine bir deva olarak sunmuştur (Daver, 1965: 523)".

1.2.2- Klasik Elitizm Teorisi

Klasik elit teorilerinin temel mantığı, neredeyse tarihteki bütün toplumların, biçimi ve sayısı değişmekle birlikte, küçük bir azınlık tarafından yönetilegeldiğidir. Öncelikle buradan başlamak üzere, klasik elit teorileri, demokrasiye yönelik eleştiriler arasında önemli bir yer tutar. Zira çoğunluğun azınlığı kontrol etme imkânının, neredeyse hiç olmadığını söyleyen klasik elitistler; buna karşılık azınlık olan elitlerin kolayca organize olabildiğini ve ortak bir kültüre sahip olduğunu ifade etmektedirler. Klasik elitizme göre, doğal, kaçınılmaz bir sosyal gerçeklik olarak elitizm gerçeği olduğu sürece, demokrasi ısrarı popülizme[2] ve yığınların tiranlığına dönüşme tehlikesi taşır.

Klasik elit teorilerinin neredeyse her argümanı siyaset bilimi ve felsefesinde geniş yankı bulmuş ve derin tartışmalara sebep olmuştur. Eleştirildiği en önemli hususlardan biri, toplumda yönetenlerle-yönetilenleri kesin çizgilerle ayırmanın mümkün olup olmadığıdır. Bir diğer eleştirilen nokta, elit kesimi, insicamlı ve türdeş bir yapı olarak kabul etmenin doğru olup olmadığıdır. Keza bir toplumda bir kişi veya taraf bir yandan yönetilen iken; bir başka taraftan yönetici olabileceği gibi; türdeş olmayan, geçici gruplar ortak bir amacı gerçekleştirmek için veya gerçekleştirene kadar birlikte hareket edebilirler. Ayrıca toplumun her ekonomik ve sosyal seçkinine, siyasal elit denilemez. Çünkü bu kişilerin iktidarı ele geçirmek gibi bir gayeleri olmayabilir. Ama siyasi gruplar için bu eleştiriler devamlı dile getirilmektedir.

[2] Türk Dil Kurumu Sözlüğü'nde, "politik bir durumu dramatize ederek halkın ilgisiniz uyandırmak amacıyla yapılan politika, b) halk yardakçılığı"; farklı sözlüklerde de "a) halkla ilgili her şeyi yüceltme eğilimi ve tutumu", "b) halka şirin görünmek ereğiyle, gerçekte halkın yararına olmayan şeyleri söyleme ya da yapma işi", "c) halk yağcılığı", anlamların da kullanılan **Popülizm,** küçük ve imtiyazlı bir elitin, halkın çıkarlarını gasp ettiğini, halka rağmen siyasal kararların alındığını ve uygulandığını düşünür. Azınlık bir seçmen grubunun elinde olan, karar alma ve uygulama yetkisinin, siyaset yapma tekelinin ve devlet kurumlarının halka ve topluma devredilmesi gerektiğini düşünen popülizm, bunun için halkın bilinçlendirilmesi ve yetiştirilmesi gerektiğine inanır. Popülizm açısından öncelikli ve önemli olan kesim, toplumun tepesindeki güçlü ve imtiyazlı bir elit grubu değil; karşısındaki çoğunluktur. Bu açıdan bir kısım popülist, popülizmi halkın inşasında bir yöntem ve araç olarak görür. Türkiye'de ise, Popülizm anlayışı, özellikle Tanzimat'tan sonra İkinci Meşrutiyet döneminde kabul görmeye başlamıştır. Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte "halkçılık" fikriyatıyla devlet ideolojisinde resmi olarak yer edinmeye başlamıştır. Popülizmin karşıtı 'seçkin ve elit kimselerden yana olmak' anlamına gelen "seçkincilik-elitizmdir".

Klasik elitistlerin, özellikle demokrasinin mümkün olup olmadığı ve elitlerin bütünleşik yapısı gibi hususlar hakkında ifade ettikleri, üç aşağı beş yukarı benzerlikler gösterse de esasları itibariyle birbirinden son derece farklıdır. Klasik elitizmin en önemli temsilcileri Vilfredo Pareto (1848-1923), Pareto'nun rakibi Gaetano Mosca (1858-1941) ve Robert Michels'dir (1876-1936).

1.2.2.1- Vilfredo Pareto (1848-1923)

Elit, sözcüğünün bugünkü anlamına yakın bir şekilde, toplumsal ve siyasal yazında yaygınlıkla kullanımının Avrupa'da on dokuzuncu yüzyıl sonlarında, İngiltere ve Amerika'da ise özellikle *Vilfredo Pareto*'nun yazıları sayesinde başladığını belirten Bottomore (1997: 8), toplumbilimsel seçkinci kuramların yayıldığı tarihin ise 1930'lara denk geldiğini söyler. Toplumların her zaman bir seçkin azınlık tarafından yönetildiğini ifade eden Pareto (2010: 35), elit kelimesini; en güçlü, en enerjik, en yetenekli en iyi ve en kötü olan anlamında, etimolojik bağlamı içinde kullanır.

Pareto'ya göre insan davranışı iki unsurdan meydana gelmektedir: *Türevler,* toplumsal hayatı olası kılan her türlü üstü örtük ya da açık olan her şey, eylemleri yasallaştırmaya çalışan ve akılcılaştıran düşüncelerdir. Ve *Tortular,* aktörün hakiki bir şekilde eylemini etkileyen temel içgüdü ya da içgüdülerdir. Güç/iktidar oluşumuyla ilgili birbiri ile çelişen iki tür tortu vardır ve bunlar tarih boyunca değişmeden kalmışlardır. *Birincisi,* "birleştirme iç güdüleri"dir; ki bu da yeni toplumsal gruplaşma ve yeni objeler yaratma eğilimleri anlamına gelir. *İkincisi,* varolanın devamını sağlayan içgüdülerdir ve daha önce kurulmuş olanları devam ettirme eğilimi anlamına gelmektedir. Her bir bireyde bu tortu çeşitlerinin ya birinci türü ya da ikinci türü ağır basmaktadır. Birinci tortunun ağır bastığı insanlar, kendilerini takip etmeye başkalarını ikna edebilen, kurnaz ve anlayışlı spekülatörlerdir (Machiavelli'nin belirttiği tilkiler ile aynı anlama gelmektedir). İkinciyi vurgulayanlar ise rantiyecilerdir (aslanlar) ve bu kişiler tutucu ve hayal gücünden yoksun olanlardır. Seçkin olmayanlar hemen hemen aslanların tamamından oluşur, fakat seçkinler hem aslanlardan hem de tilkilerden meydana gelir ve aslında her ikisinin de birlikteliği gerekmektedir. Yönetim uygulamalarının niteliği, sert, baskıcı, muhafazakâr aslanlar ile ikna edici, demagojik/halk avcısı ve yenilikçi tilkiler arasındaki mücadele sonunda hangi grup ağır basarsa onun tarafından belirlenir. Bu mücadele, seçkin olanlar ile seçkin olmayanlar arasındaki dolaşıma ya da hareketliliğe yön verir (Waters, 2008: 339-340).

Seçkinlerin özellikleri ve dolaşımı hususunda, Pareto'ya göre, "seçkinler üstün nitelikli kişilerdir. Ama onların çocukları aynı ölçüde üstün nitelikli olmayabilirler. Soy ve ailenin yanı sıra, varlıklı, akıllı, yetenekli ve sağlam ahlaklı olmak da seçkinlik ölçütleri arasında yer alır (Kışlalı, 2010:330)". Ayrıca, Pareto, üstün yeteneğe ve güce sahip kişilerin kendilerini, içinde yaşadıkları topluma kabul ettirme uğraşı içinde olduklarını ileri sürmektedir. O'na göre, toplumsal sınıfların oluşması bu uğraşların bir sonucudur. Toplumsal evrimin belirli aşamasından sonra, alt sınıf üyelerinin üst tabakadaki elitleri örnek aldıklarını ve onlar gibi olmaya çalıştıklarını belirtmektedir. Bu özenti bazı hırslı, yetenekli alt sınıf üyelerinin üst sınıf üyeleri olmaları ile sonuçlanmaktadır. Bu süreç tüm tarih boyunca böyle devam etmiştir ve Pareto buna *'elitlerin dolaşımı'* adını vermektedir. Elitlerin dolaşımı demek üst katmandaki konuma ulaşabilmek için alt sınıftaki kişilerin sürekli bir uğraş vermesi ve bu nedenle de yeteneklerini ve kabiliyetlerini sürekli değiştirerek üst tabakaya girmeyi başarmaya çabalamaları demektir (Arslan, 2010: 59-60). Pareto'nun seçkinlerin dolaşımı kuramını oluştururken açık bir biçimde, İbni Haldun'dan etkilendiğini söyleyen Kışlalı'ya göre (2010: 330), "bedevilikten uygar topluma, yani göçebe yaşamdan kent yaşamına geçilirken yöneticilerin rahatlıklar içinde zayıfladıkları ve onların yerini başkalarının aldığı gözlemi İbni Haldun'da açıklıkla işlenmiştir.

Çoğunlukla ekonomi ve siyasal örgütlenme çerçevesinde güç ve iktidar ilişkisi üzerinde duran Pareto, kendi faaliyet dalında en iyilerden oluşan sınıfın nasıl belirleneceğini şu kuramsal örnekle açıklamaktadır (Bottomore, 1997: 8):

"Her insan faaliyeti dalında her bireye, aynı okul sınavlarında çeşitli konularda verilen notlara benzer bir biçimde, kapasitesinin bir göstergesi olarak bir endeks verildiğini varsayalım. Sözgelimi, en üstün hukukçu tipine on verilsin. Müşteri bulamayan hukukçuya bir verilsin. -tepeden tırnağa salak olan da sıfırı hak etsin-. Milyonlar kazanmış bir insana *(dürüst ya da dürüst olmayan koşullara başvurmuş olması önemli değil)* on verelim. Binlerce lira kazanmış olana altı verelim; yoksullar evine düşmemeyi ancak başarana bir, yoksullar evine düşene ise sıfır. Tüm insanal faaliyet dalları için aynı şekilde… Böylece kendi faaliyet dallarında en yüksek endekslere sahip olan insanlardan bir sınıf oluşturalım ve bu sınıfa seçkinler adını verelim."

Pareto, bu metodolojinin sonunda, kendi kategorisinde en yüksek nota sahip olanlardan bir sınıf oluşturmakta ve bu sınıfa da "elit" veya yerine tekabül edebilecek başka herhangi bir adlandırma yapılabileceğini belirtmektedir. Pareto için elit (seçkin) (akt. Zetterberg, 2010: 13); "güç, zenginlik ve bilgi gibi sosyal değer ve servet bakımından en yüksek başarıya ulaşmış (en ahlaklı, en zeki, en tecrübeli, en basiretli, en …) kişi anlamında değer yargılarından bağımsız, nesnel ve standart bir terim olarak ele alınmaktadır". Pareto elit kavramını bu şekilde tanımladıktan sonra bütün toplumda elit ve elit olmayan diye iki tabaka olduğunu iddia etmektedir. Elit sınıfını da kendi içinde a) yönetici ve b) yönetici olmayan elit diye ikiye ayıran Pareto, yönetici ve yönetici olmayan eliti iki 'değişken'e göre kategorize etmektedir (Turhan, 1995: 42): "Güç (kuvvet) kullanmada üstünlük ve yönetilenin yönetene oydaşması. Yönetici elitteki değişiklik, güç dengesindeki değişiklikten ve bu iki elit türü arasındaki oydaşma yapısının değişmesinden doğmaktadır".

Yönetici elit, toplumun yönetiminde doğrudan doğruya veya dolaylı olarak önemli bir rol oynayan, siyasal iktidar üzerinde etki sahibi olan kişilerden meydana gelir. Asıl üzerinde durulması gereken grup budur (Kapani, 2009: 128). Pareto'ya göre, seçkinler arasında yaşanan olaylar ve alınan kararlar, büyük halk kitlelerinde alınan kararlara ve yaşanan olaylara nazaran daha fazla öneme sahiptir (Zetterberg, 2010: 9). Dolayısıyla Arslan'ın da (2010: 153), değindiği gibi, "Pareto'da halkın yönetimde etkin olması sağlıklı olmadığı gibi geleneksel elitlerin ve aristokratların yönetimi, toplumlar açısından daha idealdir". Bu konuda Pareto'yu eleştirenler çoğunluktadır. Onun bakış açısını eleştirenler Zetterberg'e göre (2010: 9), iki açıdan yaklaşmaktadırlar: Halk kitlelerini ya yeni seçkinlere yarayacak devrimlerin hazırlandığı sınıflar ya da topluma atalet veya sabitlik veren etmenler olarak ele almışlardır.

Ancak, yukarıda değinildiği üzere Pareto'da elitler dolaşımı vardır ve elitler sosyal değer, servet, güç bakımından üstün nitelikli kişilerdir. Burada tamamen olmasa bile çoğunlukla bireysellik önem taşır ama onların çocukları aynı ölçüde üstün nitelikli olamayabilirler. Dolayısıyla doğal olarak seçkinlerin sürekli elit kalamayacaklarını, tükeneceklerini söyleyen Pareto'ya göre (2010: 35), insanlık tarihi, elit dolaşımı tarihidir. Seçkinler toplumda en alt tabakadan olsalar bile en iyileri aralarına aldıkları sürece seçkin dolaşımı sürer. Ancak özellikle yönetici kademesindekilerin, yönetici olma kapasitesine sahip olsalar bile, seçkin dolaşımına müsaade etmemeleri devrim gibi olağanüstü gelişmelere sebep olabilir. Bu açıdan Pareto'da elit dolaşımı toplumsal bir ihtiyaçtır.

1.2.2.2- Gaetano Mosca (1858-1941)

Elitizm teorisine, en faydalı katkıları sunan kişilerden biri olan İtalyan siyaset bilimci Mosca, aslında, elit sorunlarıyla ilgilenen ilk düşünürdür. Zira Mosca, 'elit' terimini doğrudan hiç kullanmamış olmasına rağmen; kitle ve seçkinler ilişkisini/farkını ilk defa kuramlaştıran sosyologdur. "Gerek Pareto gerekse Mosca, Marksizmin sınıf çatışmaları görüşünün yerine seçkinler arası çatışmaları koymaktadırlar. Onlara göre, sınıflar sadece seçkinler arasındaki kavganın destek

gücünü oluştururlar. Yönetenler değişebilir, ama yönetilenler hep aynı kalacaktır. Bir çoğunluk yönetimi anlamındaki demokrasinin gerçekleşmesine olanak yoktur (Kışlalı, 2010: 331)". Pareto gibi Mosca'da toplumların kaçınılmaz şekilde küçük gruplar tarafından yönetildiği görüşündedir. O'na göre, iki çeşit seçkin yapısı vardır (Waters, 2008: 340)": "Bunlardan ilki olan otokratik/baskıcı-aristokratik olarak adlandırılan seçkin yapısında otorite, yukarıdan aşağıya doğrudur ve seçkinler, kendi kendilerine iş verirler. İkincisi olan liberal-demokratik olarak adlandırılan seçkin yapısında ise, yöneticilere, seçkin olmayanlar tarafından yönetme yetkisi verilir ve seçkin olanlar ile olmayanlar arasında bireylerin dolaşımı söz konusudur". Bu bağlamda, Mosca, "geleneksel siyasal sınıflandırma biçimlerini (monarşi, aristokrasi ve demokrasi) kabul etmemiş ve tarih boyunca oligarşiyi tek yönetim biçimi olarak görmüştür (Demirci, 2012: 395)".

Çok geri, uygarlığın ışıklarını yeni görmüş toplumlardan, günümüz toplumlarına kadar tarihteki neredeyse her yönetimde ikili bir sınıf yapısından söz eden Mosca'ya göre, bunlardan ilki politik fonksiyonları ifa eden azınlıklardan oluşan 'yönetici sınıf', diğeri yasal veya keyfi olarak şiddete maruz kalan 'yönetilen sınıf'tır. Mosca bu ayrımı şöyle anlatır:

"[Tüm] siyasal organizmalarda bulunabilecek değişmez gerçekler ve eğilimler arasında biri o kadar açıktır ki, en gelişigüzel bir bakışla bile bu gerçek hemen görülebilir. Tüm toplumlarda çok az gelişmiş ve uygarlığın şafağına ancak ulaşabilmiş toplumlardan, en çok gelişmiş ve en güçlü toplumlara kadar, iki sınıf insan ortaya çıkar: Yöneten sınıf ve yönetilen sınıf. Daha az sayıda üyesi olan ilk sınıf tüm siyasal işlevleri yerine getirir, iktidarı tekeline alır ve *iktidarın getirdiği üstünlüklerden yararlanır*. İkincisi, daha kalabalık olan sınıf ise ilk sınıf tarafından bazen az çok hukuki, bazen az çok keyfi ve sert bir biçimde yönetilir, denetlenir ve öncekine en azından, görünürde varlığını sürdürmek için gerekli maddesel olanakları ve siyasal organizmanın yaşamı için zorunlu olan araçları sağlar (akt. Turhan, 2000: 32)".

Mosca'ya göre uygarlığın doğuşundan bu yana, hangi yönetim sisteminde olursa olsun, geleneksel süreç içinde oluşmuş ve kabul görmüş örgütlü ve güçlerini birleştirmiş bir azınlık, örgütsüz çoğunluğu yönetmektedir (Arslan, 2010: 74). Bu çerçevede Mosca, toplumun doğası hakkında iki temel önerme sunar: **a) *Bunlardan birincisi;*** azınlığın çoğunluk üzerindeki yönetimini azınlığın örgütlü olmasıyla açıklamak için geliştirilmiştir: "… Tek bir itkiye itaat eden örgütlü bir azınlığın örgütsüz çoğunluk üzerindeki egemenliği kaçınılmazdır. Örgütlü azınlık tümlüğü karşısında tek başına duran çoğunluğa dâhil bir birey azınlığın erkine direnemez. Aynı zamanda azınlık, tam da azınlık olduğu için (ayrıca da genellikle de üstün bireylerden meydana geldiği için) örgütlüdür… (Bottomore, 1997: 10)". Ayrıca, yönetilen sınıf, sayıca ne kadar kalabalık olursa, yönetenlerin de sayıca o kadar az olması gerekmektedir ki, örgütsüz yönetilenleri kontrol etmek daha kolay olabilsin. Yönetilen çoğunluğun örgütlü azınlığa karşı koyabilmesi ise örgütlü olmamalarından ve güçlerini birleştirmemelerinden dolayı mümkün gözükmemektedir (Arslan, 2010: 74). Böylece bütün çoğunluk yönetimleri, adı ne olursa olsun, gerçekte oligarşi içeriklidir. **b) *İkincisi ise,*** "değişik zamanlarda ve değişik yerlerdeki yönetici sınıflar arasındaki ayrılıkları gösterebilmek için geliştirilmiştir. Bu 'siyasal formül' olarak adlandırılır; yönetici sınıfların toplum üzerindeki iktidarlarını haklı göstermek için ileri sürdükleri değişik ideolojiler, mitler ve değerleri içerir (Turhan, 2000: 33)". Çünkü yönetici sınıfın (siyasal sınıfın) kitleleri hükmü altında tutmak için kullandığı yöntemler değişiktir. Bunlar, yerine ve durumun icaplarına göre hukuk ve kanun yolları olabileceği gibi, inandırma (veya kandırma), hile veya şiddet yolları da olabilir. (…) Ancak, her yönetici sınıf eninde sonunda yerini yeni bir yönetici sınıfa bırakmak zorundadır (Kapani, 2009: 125)".

1.2.2.3- Roberto Michels (1876-1936)

Klasik elitist kuramcılar arasında sayabileceğimiz önemli bir isimlerden biri de Roberto Michels'tir. Michels'e göre, yurttaşların büyük çoğunluğu siyasal konularla ilgilenmezler kişinin refahı ile toplumun refahı arasındaki ilişkiyi göremezler. Kendi başına harekete geçemeyen kitleler yönetilmek gereksinimi içindedirler (Kışlalı, 2010: 331). Mosca ve Pareto'nun tersine, Michels elit-elit olmayan ayrımının ölçütünü bazı kişisel üstünlüklere bağlamaz. Elit olmada belirleyici etken, kişilerin örgütlerdeki yerleri ve o mevkide bulunmanın sağladığı iktidarın kullanımıdır. İktidar kullanımı mevkiiyle doğrudan doğruya ilgilidir (Turhan, 1995: 42).

Michels, "Pareto ve Mosca tarafından oluşturulan seçkinlerin dolaşımı görüşüne itiraz etmektedir. Bunun yerine *'oligarşinin demir yasası'* görüşünü getirmiştir. Seçkin üyeliği, örgütleri kontrol edebilmeye dayalıdır, aslında seçkin-yığın farklılaşması sadece bir bütün olarak toplumu değil, aynı zamanda toplumu düzenlemeye çalışan örgütleri de kapsamaktadır. Bu örgütlerin (sendikalar, şirketler, siyasi partiler v.b.) sınırsız iç uyum sorunları ve amaçlarını gerçekleştirmek için teknik bakımdan zorlukları vardır. Bu gibi şeyleri idare etmek için uzmanlık gerekir ve uzmanlık doğrudan liderlik tecrübesi ile kazanılır. Aslında liderlik tecrübesi de sadece birkaç kişiye açıktır. Yani oligarşi, demokratik diye adlandırılan örgütler içinde gelişmektedir. Bürokrasi kontrolü belli bir azınlığa vermektedir ve bu azınlık da örgütsel uzmanlığı tekelleştirerek, kendi konumunu sağlamlaştırmak ve korumak istemektedir (Waters, 2008: 341)". Başka bir deyişle, elitler, hangi yolla gelirse gelsinler, yönetim piramidinin tepesine ulaştıktan sonra, iktidarlarını sürdürme ve bir tür kooptasyonla iktidarı belirleme eğilimi taşırlar.

Michels, demokratik yapılı örgütlerin oligarşik eğilimlere yönelmesinin nedenleri olarak; "örgütlerin büyümesi, bu büyümeden kaynaklanan karmaşıklık ve hiyerarşiyle yetkilerin tepede dar bir alanda toplanmasını görür. Öncelikle, örgütsel büyüme, o örgüt mensuplarının karar verme süreçlerine katılmasını engellemektedir. Dolayısıyla delege ve vekâlet gibi yöntemler devreye girmektedir. Örgütün büyümesi ve gelişmesi ise karmaşıklıkla beraber işbölümü ve uzmanlaşmayı zorunlu kılmaktadır. Örgüt üyeleri kararlara katılsalar bile bu durumda bilgi düzeyleri teknik ya da uzmanlık düzeyinde olmadığı için etkin de olamayacaklardır. Son olarak, hiyerarşik yapıda bilgeler tepede toplandığından yüksek yöneticilerin egemenlik alanları genişleme yönünde olmakta ve tüm bunların sonucunda örgüt oligarşik bir yapıya bürünmektedir (Demirci, 2012: 396)".

Bu açıdan, Michels (akt. Özbudun, 1964: 25), "demokrasiye samimiyetle inanmış görünen partilerin bile içyapılarında belirgin oligarşik eğilimler gösterdiğini, dolayısıyla siyasal partilerin demokratik bir içyapıya sahip olmalarının imkânsızlığını ileri sürmektedir". "Michels, bu bağlamda bilhassa, sosyal demokrat partileri ve sendikaları araştırmış ve bu sonuca varmıştır. Michels, sosyalist parti ve sendika üyesi kitlelerin parti ve sendika yönetimlerine hep aynı kişileri seçtiklerini ve seçilerek yönetime gelenlerin de partiyi hep kendi maddi ve siyasi çıkarları doğrultusunda yönlendirdiklerini ortaya koymaktadır. Michels, bunun nedenlerini demokratik modern kitle partilerinin tabanlarının az eğitimli olmalarına, bunların karmaşık parti-içi işleyişten haberdar olmamalarına ve bu nedenle parti yönetimlerine ilgi duymamalarına bağlamaktadır (Arslan, 2010: 94)". Öte yandan "demokratik kitle partilerinde bile "iktidarın zamanla parti içinde yönetimi elinde bulunduran sınırlı bir zümrenin eline geçtiğini belirten Michels, bu zümrenin eleştirilmesinin, değiştirilmesinin, giderek imkânsızlaştığını belirtmektedir (Karakartal, 1984: 307)".

Michels, siyasal partilerdeki oligarşi eğilimini esas olarak üç nedene bağlamaktadır (Bogdanor, 2003b: 77-78): ***"Öncelikle*** demokratik örgütlenmeye yönelik teknik sorun vardır. Büyük bir demokratik parti eşit ve doğrudan katılımı sağlama yolunda aşılmaz sorunlarla karşılanır ve işbölümü ile işlevin uzmanlaşmasına gerek duyar. Parti içinde profesyonel politikacılar sınıfı ortaya çıkar. Bu sınıf uzmanlığa sahip olur ve kendilerini sıradan parti üyelerinden ayıran örgütsel beceriler

geliştirir. ***İkincisi,*** bu farklılaşmaya bağlı olarak örgüt içinde erk ilişkisi sorunu belirginleşir. Seçkinlerin konumlarını kalıcı kılmaya çalışmaları ve bunun vazgeçilmezliğinde ısrar etmeleri doğaldır. ***Üçüncüsü*** ise, önderlere karşı çıkılması ve önderlerin demokratik süreçlerle değiştirilmesi kuramsal olarak olanaklı olmasına karşın uygulamada bunun gerçekleşmesi güçtür. Çünkü taraflar ikincil konumlarını kabul eder ve kendilerini yetersiz hisseder".

1.2.3- Modern Elitizm Teorisi

Çağdaş seçkinci kuramların en önemli özelliğinin, seçkinlerin doğal üstünlükleri düşüncesinin terk edilmesinden kaynaklandığı söylenebilir. Yönetici azınlığın varlığının bir gerçek olduğu, ama onların yönetilenlere karşı sorumlu olmaları ve gerektiğinde görevden uzaklaştırılabilmeleri koşuluyla, bunun demokrasiyle çelişmediği savunulmaktadır. Demokratik bir toplumsal düzende, seçkinler arasına girebilmenin toplumun her kesimine açık olması gerektiği vurgulanmaktadır. Tek bir yönetici sınıfın mı bulunduğu, yoksa çok sayıda seçkin gruplarının varlığından mı söz edilebileceği tartışılmaktadır (Kışlalı, 2010: 333). Modern elitizm teorisyenleri genel olarak muhafazakâr değil, radikaldirler. Elitler tarafından yönetimin gayri âdil ve gayri demokratik olduğunu haykırırlar (Roskin ve ark. 2013: 127).

Modern elitizm teorisyenleri, toplumu ve özellikle 'egemen sınıfı', 'güç seçkinlerini' veya 'kurum' adını verdikleri oluşumu eleştirmek için toplumsal bilimi kullanmaktadırlar. Eleştirilerin esas odak noktası, toplumda servet, mevki ve gücün dağılım şeklidir. Bu tür kuramcılar genellikle toplumu oldukça belirgin bir şekilde güçlü ve ayrıcalıklı bir küçük topluluk ile sömürülen ya da güdülen bir kitleye bölünmüş olarak görürler. Yine, onlar, toplumsal yapıyı tek nedenli bir kuramla açıklamak ve insanların durumlarının çok zaman mülkiyet olarak belirledikleri bir kurumlar takımı tarafından tayin edildiğine inanmak eğilimindedirler. Toplumun çok bölünmüş olması ve eşitsizlikler içermesi gerektiğine de inanmazlar. İnceledikleri toplumu, işlerin daha düzenli olduğu durumlarla karşılaştırarak, insan gelişmesinin engellenmiş olduğu 'mantık dışı' şimdiki zamanı, insan potansiyelinin gerçekleştiği ideal ve 'mantıklı' bir durum ile mukayese ederler. Onların mutlak olarak geçerli kabul ettikleri değerlere dayalı bu toplum 'görüşleri' ve yine onlara göre 'gerçek' insan tabiatı kavramları, mevcut toplumlara yönelttikleri eleştirilerin başlangıç noktasıdır (Wallace ve Wolf, 2004: 93-94).

Modern elit teorisinin en karakteristik temsilcilerinden biri Wright Mills'tir (1916-1962). İkinci Dünya Savaşı'nın ardından, ABD toplumunun yönetiminde gerçekten etken olan güç yapılanmasını ve bunda Amerikan entelektüellerinin rolünü araştıran, Amerikalı sosyolog (Arslan, 2010: 111) Wright Mills'in elit anlayışı hem dağınık hem de karmaşıktır. Mills'in elit kavramının iki 'değişken'e bağlı olduğu söylenebilir: a) Toplumda egemen kurumları elde bulundurmak ve b) toplumun üst katmanlarından birine üye olmak (Turhan, 2000: 35). Mills, "büyük yapıların büyümesinin gücün merkezileşmesi ile birlikte olduğunu ve hükümetin, şirketlerin ve silahlı kuvvetlerin ve birliklerin başındakilerin birbirleri ile sıkı ilişki içinde olduklarını iddia etmektedir. Mills, çözümlemesinin bu bölümünü güç (iktidar) seçkini (power elite) ile ilgili tartışmasında daha da genişletmektedir. Mills Amerika'nın siyasi, askeri ve ekonomik kurumlarda egemen mevkilerde bulunan insanlar tarafından yönetildiğini belirtir. 'Amerikan toplumu içinde' halen başlıca milli gücün, ekonomik, siyasi ve askeri alanlarda bulunduğunu düşünmektedir. Bu üç büyüğün her birinde tipik olan kurum birimi genişlemiş, yönetime dönüşmüş ve karar almada merkezileşmiştir. Merkezi karar verme birimlerinin güç araçları çok fazla artmıştır. Bu, merkezileşmiş karar alma birimlerinin elinde bulunan gücün çok fazla artmış olduğu demektir. Mills bu üç alanın birbirleriyle kenetlenmiş olduğunu söyler (Wallace ve Wolf, 2004: 127-128)" ve "çağdaş toplumun, tek, bütünleşmiş ve birleştirilmiş bir seçkinler grubu tarafından yani güç seçkinleri tarafından yönetildiğini iddia eder (Waters, 2008: 341)".

Bu çerçevede "Mills'in 'İktidar Eliti' adını verdiği bu seçkinler, yığınların siyasal kararlara ulaşmasını olanaksızlaştırmaktadırlar. Mills, İktidar Elitleri adlı kitabında ABD'deki elit kesimlerin, Capital, Pentagon ve Wall Street olduğunu göstermektedir. Bu üç ayrı adresin siyasi liderler, askeri üst komutanlar ve büyük şirketlerin üst yöneticileri olduklarını belirtmektedirler. Bu üç güç merkezinin yönetimde aldıkları pozisyonlar itibariyle kendilerine daha fazla güç ve süreklilik sağladıkları ortadadır (Arslan, 2010: 157)". Keza, Mill's büyük işletmelerin politikacılara para verdiği, politikacıların muazzam savunma harcamaları yaptığı ve tepedeki generallerin büyük işletmelere kaymaklı ihaleler verdiği "iktidar elitini" ifşa etti (Roskin ve ark. 2013: 127)[3]. Bu güç merkezlerinin kanıtları şunlardır: "***Birinci kanıtı,*** politikaların artık, uygun alternatif politikaların genel provasından ibaret olmadığı, fakat halkın genelinin ihtiyaçlarını karşılamaya çok istekli gibi görünen şirket temelli çıkar grupları arasında cereyan ettiğidir. ***İkinci kanıtı***, gerçek ya da hayali düşmanlar karşısında devletin müdafaasına yöneltilmiş askeri örgülerin büyümesi ve artmasıdır. ***Üçüncü kanıtı ise***, büyük şirket temelli ekonominin ağır bir şekilde askeri üretime doğru yönlendirilmiş olmasıdır. Güç seçkinleri devletin askeri konumunun devam ettirilmesine odaklanmış paylaşılan çıkarlara sahip birleşik bir yönetici gruptur (Waters, 2008: 343)".

Modern elitizm düşüncesi içinde Pluralist elitizm düşüncesi ise, *Karl Mannheim*'a (1893-1947) kadar geri götürülmektedir. Mannheim'e göre "bir toplumun yönetiminde birden fazla elit kesim ve düşünceleri etkin oluyorsa o toplumda yanlış bir şeyler olduğunda suç tüm kesimlere yüklenmelidir. Mannheim bu bağlamda üç farklı elit türünden bahsetmektedir. Bunlar: a) 'siyasi ve organize olmuşlar', b) 'entelektüel ve sanatçılar' ve c) 'moral ve dindar' kesimlerdir (Arslan, 2010: 159)".

Plüralist modern elitistler, siyasetin menfaat grupları yoluyla işlediğini söyler. Her vatandaş grubu bir şeyi talep etmek veya protesto etmek için bir grup organize edebilir ve politikacılar genel olarak onları dinlerler. Şüphesiz, grup zengin ve iyi örgütlü ise daha çok dinlenir; fakat hiç kimse siyasal sistem üzerinde mutlak bir kontrol gücüne sahip değildir. Plüralistlere göre, menfaat grupları demokrasinin en büyük yoludur. Hükümetin insanları dinlemesini garanti eder. Birçok kişi ancak plüralist bir toplumun demokratik olabileceğini ileri sürer. Saf elit teorisyeni toplumu tepede dar bir elitin bulunduğu bir tek piramit olarak görür. Saf plüralist ise, toplumu birbiriyle ve devletle siyasa üretmek için çarpışan bilardo toplarının bir birleşimi olarak görünür. Her iki görüş de abartılıdır. Gerçeği daha iyi yansıtan bir sentez her biri bir elit tarafından kaplanan bir dizi ufak elitler serisi olarak görülebilir. Bu modelde plüralistlerin düşünmüş olacağı gibi birçok ünite arasında karşılıklı bir iletişim lideri vardır. Fakat aynı zamanda, elitist yaklaşımların düşünmüş olacağı gibi, liderin ve takipçilerin tabakalaması da vardır. Robert Dahl buna "poliarşi" adını verdi: Birbirini karşılıklı anlama noktasına gelmiş birkaç liderin yönetimi… Arend Lijphart bunu "ortaklaşa demokrasi" olarak adlandırılmıştır. Her önemli grubun elitleri anayasal oyunun kurallarına uygun davranmak ve takipçilerini şiddetten uzak tutmak için pazarlık yapar. Bunun karşılığında her grup bir şeyler elde eder; hiçbir grup her şeyi elde etmez (Roskin ve ark. 2013: 129).

[3] "Elit teorisyenleri paranın ve bağlantıların elitlere siyasal iktidara ulaşma imkânı verdiğini vurgular. 2004 Başkanlık Seçimi adayı ve Yale mezunu Bush (1968) ve Kerry (1966) her ikisi de süper elit ve gizli Skulls and Boner cemiyetinin üyesiydi. Elit zengin ile aynı değildir. Pek az zengin siyasal güç için yarışır. Fakat zenginler iktidar yarışına katılanları yardımlarla etkilerler. Bush yönetimi 2011'deki vergi indirimlerinin en büyüğünü en zengin %1'e verdi ve petrol endüstrisine özel muameleler yaptı ki hem Bush hem de başkan yardımcısı Cheney vakti zamanında petrol endüstrisinde yöneticilik yapmıştı. Bağımsız başkan adayı Ralph Nader büyük şirketlerin paralarının her iki ana partiyi de kontrol ettiğini ileri sürdü. Büyük kampanya katkıları hiçbir önemli endüstrinin ciddî zarar görmeyeceğini garanti eder; finans endüstrisinin onları regüle etmek isteyen kanunları sulandırmasına (yumuşatmasına) bakın. Eleştirmenler üst seviye Wall Streetçilerle üst seviye federal memurlardan müteşekkil bir samimi kulübe işaret etti. Elit teorisyenleri fikirlerini bu gibi malzemelerle anlatırlar (Roskin ve ark. 2013: 127)"

Gerçekte plüralizm, "belirli bir demokrasi kuramıdır. Demokrasi azınlığın değil, çoğunluğun yönetimini gerektirir. Bu nedenden de plüralizmin elit kuramıyla bağdaşması olanaksız gibi görünmektedir. Ancak çoğunluk yönetimini 'halkın doğrudan doğruya yönetimi' biçiminde değil, çoğunluğun kendisini yönetecek elitleri seçmesi şeklinde ele alırsak o zaman elitlerin varlığı demokrasi ile bağdaşabilir (Turhan, 2000: 35)".

Öte yandan "Dahrendorf'a göre ise, sanayide olduğu gibi devlette de, çatışmanın ana hatları, emir verenler ile emir alanlar arasındadır. Toplumda en kuvvetli birlik devlettir ve 'hâkim sınıf' bir anlamda devlet hiyerarşisinin tepesindeki mevkileri işgal eden seçkin topluluktur. Ancak hâkim sınıf, yalnızca bu topluluktan oluşmaz. Bürokrasi de bir emir zinciri içindedir ve bürokratik devletin sorunlarını ve amaçlarını belirlemese bile, bu durumu, onu hâkim sınıfın bir parçası yapar. Dahrendorf'un bu düşüncesi, Bizans ve Firavunların Mısır'ı gibi bürokratik devletlerin sağlamlığını açıklamaya yardımcı olmaktadır. Otorite taşıyan sınıf ne kadar geniş ise, emir altında bulunanlardan oluşan örgütlenmiş bir çatışma grubundan gelecek tehdide karşı koyacak topluluk da o kadar geniştir (Wallace ve Wolf, 2004: 148)".

II- OLİGARŞİK DEMOKRASİ VERSUS DEMOKRATİK ELİTİZM

2.1- OLİGARŞİK DEMOKRASİ

Oligarşi teriminin, iki farklı anlam ve yan anlamı vardır. Eski Yunanca'daki özgün anlamıyla, sözcük, birkaç kişinin yönetimi anlamına gelir. Monarşi, otokrasi (bir kişinin yönetimi) ve demokrasiden (halkın yönetimi) ayrılır. Oligarklar, kendi çıkarlarına göre yönetir ve sıradan kişilerin yoksun bırakıldığı özel erk ve ayrıcalıkları üzerlerinde toplarlar. Geçerli bir oligarşi eğilimi, plütokrasiye doğrudur. Plütokraside erk ve ayrıcalıklar zenginliğe dayanır. Oligarkların örgütlenme konusunda üstün bilgileri ve hatta olayları kendi çıkarlarına göre yönlendirme yetenekleri bu eğilimin çeşitli nedenlerinden birkaçıdır. Süreç ilerledikçe, tabi durumdakiler oligarklara daha fazla erk teslim etmekten başka çıkar yol bulamazlar. Böylece oligarkların örgüt üzerindeki denetimi güçlenir ve süreç böyle devam eder (Bogdanor, 2003b: 76). Bu bakış açısına göre, elitist yönetimler, 'oligarşik hizip' olma ihtimali taşır. Burada Madison'un deyişiyle hizip, küçük bir azınlığın orantısız emretme yetkinliğiyle büyük bir çoğunluğu yönettiği toplumsal yapılara gönderme yapmaktadır. Madison (2006: 151), hizip derken; bir çoğunluk veya azınlık grubu oluşturan, diğer yurttaşların haklarını ihlal eden veya toplumun genel çıkana ters düşen ortak bir arzu veya çıkar çevresinde birleşen ve hareket eden belli sayıda bir yurttaş topluluğunu kasteder. Madison'a göre (2006: 152), hizbin kötü etkilerini ortadan kaldırmanın iki yolu vardır: "*Birincisi,* nedenleri ortadan kaldırırsınız; *ikincisi,* etkilerini denetim altına alırsınız. Madison, *hizbin nedenlerinin ortadan kaldırılamayacağını, tek çarenin onun etkilerini denetlemek olduğunu,* söyler.

Aynı bağlamda, Amerikalı siyaset bilimci Andrew Hacker de, *Siyaset Biliminin Temelleri* (2000) adlı kitabında "en iyi demokrasilerde bile, insanların kendilerini idare ettiklerine inandıkları yerlerde hala gücün küçük bir elitte odaklandığından ya da (doruğa) ulaştığından" söz etmektedir. Hatta siyaset bilimi literatüründe, hala, yer yer, (demokrasinin beşiği olarak işaret edilen Atina'da bile), Atina demokrasisinin 20. yüzyılın kalıplarına göre gerçek demokrasi olarak nitelenemeyeceğini söyleyen Schmidt (2002: 36); aksine -yüksek derecedeki oligarşik eğilimleri ve halk meclisi çoğunluğunun iktidarına karşı güvencelerin yetersizliği nedeniyle en fazla 'dörtte bir demokrasi' olarak değerlendirilebileceğini ifade etmektedir. Schmidt'e göre, "bu bakımdan Antik demokrasiler, belli bir haklılık payıyla 'seçkinci oligarşiler' olarak da nitelendirilebilirler". Nitekim "Mosca ve Pareto gibi klasik elitistlerde bunu açıkça söylemekten çekinmemişlerdir. Hatta çok daha ileri giderek, demokrasinin sadece 'imkânsız' değil, fakat 'arzulanmayacak' ve 'özlenmeyecek' bir rejim olduğunu, bunun uygulanmasının demagojiye, yığınların hegemonyasına ve toplumun bozulmasına yol açacağını ileri sürmüşlerdir (Kapani, 2009: 130)".

Zira, "demokrasi, politik vatandaşı esas alır, hakları ve yükümlülükleri vatandaş birey üzerinden dağıtır. Her bireyin eşit derecede sisteme katılarak temsil edildiğini varsayar. Demokrasi, serbest seçimler sonucunda oluşan temsil mekanizmasının tüm toplumu temsil ettiğini, dolayısıyla herkesin kendisini sistem içinde eşit biçimde bulduğunu varsayar. Dolayısıyla temsil mekanizması, esasında sayısal çoğunluğu olanların sisteme hâkim olmasına yol açar. Bu da beraberinde iki önemli sorunu getirir. Birincisi azınlıkta kalanların temsil edilememesi sorunu; ikincisi ise yönetimin niteliksiz çoğunluğun eline geçmesi tehlikesi… (Çaha, 2012: 244)". Benzer bir şekilde, nasıl tanımlanırsa tanımlansın, çerçevesi nasıl çizilirse çizilsin, çoğunluk yönetimi usulünün, bir uygulama usulü olarak ikincil öneme sahip olduğunu söyleyen Rawls (2006: 143) ise, çoğunluk yönetiminin tamamıyla anayasanın ulaşmayı amaçladığı siyasi hedefler açısından gerekli olduğunu; ancak bunu söylerken de çoğunluk yönetiminin yasamanın adil ve etkili olmasını garantileyen en iyi yol olduğu için haklı gösterilebileceğini varsaymaktadır. Rawls'a göre, "bu yönetim, özgürlük ve eşitliğe aykırı değildir ve belli bir doğallığı vardır; çünkü eğer azınlık yönetimine izin verilecek olursa, hangi azınlığın karar vereceğini belirleyecek belli bir ölçüt olmadığından eşitlik bozulur. Çoğunluk ilkesinin temel özelliği bu uygulamanın arka plandaki adalet koşullarını yerine getirme zorunluluğudur".

Her demokratik düşüncenin egemen seçkinler sınıfına göre halkın çoğunluğuna öncelik verdiğini söyleyen Touranine*, "Demokrasi Nedir"* (2011) adlı kitabında, bu genel ilkeyi yerine getirmenin en iyi yolunun, demokrasinin oluşumunda başlıca rolün birtakım öncülere ya da *sanior pars'a* değil; bütünüyle toplumsal aktörlere ait olduğunu kabul etmekten geçtiğini ifade etmektedir. Ancak halkın, bütünüyle halk tarafından, salt halk için hakça yönetildiği bir yönetim tarzı, tarih boyunca görülmemiştir. Zira bütün demokrasi serimlemeleri, yönetim tarzı ne olursa olsun, bir azınlık yönetimine dayanır ve böylece oligarşik niteliklidir. Bu bakımdan yönetimler halk için olabilir; ancak büsbütün halk tarafından ol(a)maz. Bu durumun birçok açıklayıcı nedeni vardır.

Hacker (2000), bunun sebeplerinden birini, sıradan halkın, "kendilerini yönetmek istememesine, bunu yapmak isteseler de nasıl yapılacağını bilmemelerine bağlamaktadır. Bu bağlamda, çoğunluğun haklılığı ve makullüğü konusunda ciddi kuşku barındıran 'çoğunluk anlamsızdır, muhakeme kabiliyeti her zaman; ancak az insanda bulunur' gibi bir anlayış, buna örnektir. Bu kuşkuyu J. W. Goethe Maximen und Reflexionen'de şöyle dile getirmiştir (akt. Schmidt, 2002: 190): *"Hiç bir şey çoğunluktan daha can sıkıcı değildir; çünkü o pek güçlü olmayan örneklerden, rahatına düşkün serserilerden, asimile olmuş zayıflardan ve ancak bir azınlığın ne istediğini bilerek hareket ettiği kitleden oluşmaktadır".*

2.2- DEMOKRATİK ELİTİZM

> *"erdem olmadan özgürlük; yurttaşlar olmadan da erdem olamaz; yurttaşlar yaratın, böylelikle ihtiyaç duyduğunuz her şeye sahip olursunuz; onlar olmadan, devlet yöneticilerinden aşağılara kadar, yalnızca değersiz kölelere sahip olursunuz (Jean-Jacques Rousseau)".*

Demokrasi, halk anlamına gelen, "demos" ile egemen-iktidar anlamına gelen "kratos" sözcüklerinden oluşur. Bu açıdan, terimsel anlamı 'halkın iktidarı' anlamına gelen demokrasi, halkın halk tarafından, halk için, hakça yönetilmesini içeren değişik anlamlarda kullanılır. Popülist ve seçkinci görüşler, sosyal ve siyaset bilimi literatüründe geniş yer bulmuş olmasına rağmen; en etkileyici olanlarından biri, Antik Çağ filozoflarından biri olan Platon'a aittir. Platon, yöneticiliğin, erdem, uzmanlık, yetenek ve iyi bir eğitim gerektirdiğini ve bu açıdan, nadir bulunan bir kabiliyet olduğunu iddia etmiştir.

Tarih boyunca, bütün toplumlarda, daima, toplumun büyük bir çoğunluğu, azınlıklar tarafından yönetilmiştir. Zira "demokrasilerde yönetim gerçekten halkın elinde veya çoğunluğun elinde değildir. Buna pratik bakımdan imkân yoktur. Siyasal kararların halk tarafından alındığı, hatta onun bu kararların alınmasına katıldığı da ileri sürülemez. Demokratik rejimde halkın rolü, kendisini yönetecek olan liderleri seçmek, siyasal kararları alacak ve tercihleri yapacak olan azınlığı oylarıyla işbaşına getirmektir. Demokrasi özünde bir halk yönetimi değil de, yönetici kadrolar (siyasal elit grupları) arasında bir yarışmadır. Bu açıdan demokrasi, bir amaç olmaktan çok bir 'yöntem'dir. Bu siyasal yöntem, açık bir yarışma sonunda halkın güvenini ve desteğini kazanan kadronun topluma yön verecek kararları alma mevkiine gelmesini sağlar. Halkın seçimden seçime kendisini yönetecek olanları belirlemekten öteye aktif bir fonksiyonu olamaz. Halk, bir defa liderlerini seçtikten sonra artık siyasal tercih yapma, karar alma ve politika oluşturma yetkisini onlara bırakmak zorundadır (Kapani, 2009: 133)".

Demokratik elitizme göre, toplumun büyük bir çoğunluğunu, küçük bir azınlık grubunun yönettiği bir yönetim şekli, yine de demokratik bir tarzda olabilir. Yeter ki "elit grubunun sorumluluğu sağlanmış olsun. Lasswell'e göre bütün mesele buradadır. Yani, siyasal elitin yönetilen kitle karşısında çeşitli yollardan (seçim, referandum, siyasal örgütlenme özgürlüğü, basın özgürlüğü, vb.) sorumluluk ve hesap verme durumunun sağlanmış olmasındadır. Demokratik toplumun ayırt edici niteliği de kendini bu noktada gösterir (Kapani, 2009: 135)". Bu konuda Hacker (2000), "gerçek tartışmanın, akılcı insanların yalnızca küçük bir grubu oluşturup oluşturmadığı ya da topluluğun kendi kendini yönetmeğe imkân verecek ölçüde aklen yeterli olup olmadığı sorusunda düğümlendiğini söyler. O'na göre, bu mesele demokrasi ile ilgili tartışmanın temelinde yatmaktadır".

Hatta "bir kısım siyaset bilimciye göre demokratik rejimlerde yönetici elit gruplarının ve liderlerin rolünü görmezlikten gelmek veya onların oynadıkları rolü kuşkuyla karşılamak ve demokrasiyle bağdaşmaz saymak gerçekçi bir tutum değildir. Aksine, demokratik değerlere ve ilkelere bağlı yetenekli liderlerin varlığı, sistemin başlıca güvencelerinden biri sayılır. Zira bu nitelikte bir yönetici elit kadrosunun bulunmaması halinde kitleler antidemokratik karşı-elitlerin sultası altına girme tehlikesiyle karşılaşırlar (Kapani, 2009: 133)".

Bu süreçte en önemli noktalardan biri elit dolaşımı ve elit dolaşımına giden yoların eşitliğidir. Demokratik elit teorisi açısından eşitlik hususu, demokrasinin gücün toplumsal eşitsizlikler arasında "eşit" dağılımı ilkesinden farklıdır. Demokratik elit teorisinin eşitlik anlayışına göre, önemli olan toplumsal eşitsizlikler arasında gücün ve iktidarın eşit dağımı değil; elit/seçkin olmaya giden yolda fırsatların eşit olmasıdır. Bu noktada fırsatların eşit olduğu bir toplumda, elit dolaşımının bütün yolları açık olmalıdır.

Bu tartışmalar ışığında demokratik elit teorilerinin ortak noktaları –ayrıntılara girmeksizin- şöyle özetlenebilir (Kapani, 2009: 136): a) Yönetici azınlık 'açık" bir nitelik taşır; başka deyişle toplum da iktidar mevkileri ilke olarak herkese açıktır. b) Siyasal elit grupları arasında bir yarışma vardır. c) Bu gruplardan biri halk tarafından seçilmek suretiyle işbaşına gelir. d) Yönetici elit kendisini seçen halk karşısında sorumludur, ona hesap vermek durumundadır. Bu noktalar, aslında her ikisi de birer elitli yönetim olan oligarşik demokrasi ile demokratik elitizmi birbirinden ayırt etmeye yarayan ölçüler olarak kabul edilebilir.

Ancak demokratik açıdan, yöneten-yönetilen ilişkisinde, yönetici elit kesimin kontrol edilmediği ve denetlenmediği bir iktidar, her zaman yozlaşma ihtimali taşır. Kaçınılmaz ve doğal bir gerçeklik olan elitleri ussallaştırmanın yegane yolu etkin ve aktif bir yurttaş toplumu inşa etmekten geçmektedir.

Yurttaşlık "birey ile devlet arasında her ikisinin birbirlerine karşılıklı haklar ve görevlerle bağlı olduğu bir ilişkidir (Heywood, 2016: 340)". Eğer 'insanlar, doğuştan toplumsaldır' şeklindeki

önermeyi kabul edersek, yurttaşlığı, insanın doğal yalnızlığını aşabilen birçok yapay toplumsal rolden sadece biri olarak görmeliyiz, diyen Barber (1995: 270-271), yurttaşlığın daha ziyade, insanın doğal bağımlılığının alabileceği tek meşru biçim olduğunu söylemektedir. O'na göre, "yurttaşlık bağı, çözülemez doğal bağın tek meşrulaştırıcısıdır: Hiçbir durumda çözülemeyen bağları gönüllü hale getirir, her durumda bütün insanların paylaştığı yazgıyı ortak ve karşılıklılığa duyarlı kılar. Yurttaşlık bağı, aslında, diğer bütün bağları düzenleyen ve yöneten tek bağdır; içinde diğer, daha kişisel ve özel toplumsal ilişkilerin serpilip gelişebileceği kamusal yapıyı yaratan bağdır".

Yurttaşlıkla ilgili anlaşmazlıklar ise, ima ettiği haklar ve siyasal bir ilke olarak yurttaşlığın değeri ve siyasal haklar etrafında merkezîleşir. *Siyasal sağ* sadece medenî ve siyasal haklara; sivil toplum içinde kullanılan haklara ve katılım haklarına vurgu yapan dar bir vatandaşlık görüşü kabul etme eğilimindedir. *Siyasal sol ise,* tam tersine, 'toplumsal yurttaşlığı'; yani yurttaşların toplumsal ve refah hakları terimleriyle açıklanan toplumsal bir asgarîye ilişkin hak sahibi kılındıkları biçimindeki düşünceyi kabul etme eğilimindedir (Heywood, 2016: 340-341)".

Bu çerçevede, "güçlü demokrasi 'halk' yönetimi ya da 'kitle' yönetimi değildir; çünkü bir halk henüz bir yurttaş topluluğu olmadığı gibi kitleler de gerçekte kendi kendilerini yönetmeyen, kâğıt üzerinde özgür insanlardır. Katılım da sağa-sola kaçışan başıboş kimselerin rastgele faaliyeti olarak anlaşılmamalıdır. Birçok önemli siyasal terimle birlikte, katılım fikri asli olarak normatif bir boyuta, yurttaşlıkla çevrelenen bir boyuta sahiptir. Kitleler gürültü yapar, yurttaşlar tartışır. Kitleler hareket eder, yurttaşlar eylemde bulunur. Kitleler çarpışır ve kesişir, yurttaşlar bağ kurar, paylaşır ve katkıda bulunur. 'Kitleler' tartışmaya, eylemde bulunmaya, paylaşmaya ve katkıda bulunmaya başladıkları an, kitleler olmaktan çıkarlar ve yurttaşlar olurlar. Ancak o zaman 'katılırlar' (Barber, 1995: 199-200)". Demokrasiyi bir prosedürden ya da yöntemden çok bir iktidar yapısı olarak tanımlayan Ringen (2010: 50), yurttaşlık düzleminde şöyle bir demokrasi tanımı önermektedir: *Yurttaşların kolektif kararlar üzerindeki nihai denetimi sağlam biçimde kurumlaşmış bir tarzda ellerinde tuttukları bir siyasal yapı demokratiktir*. Ringen'e göre, "böyle bir yapı; ancak demokrasidir; çünkü yurttaşların kolektif kararların çıkarlara saygı temelinde alındığına ve alınmaya devam edeceğine haklı sebeplerle güvenmek için gerek duyulduğu şey budur. İktidarın kaynağı yurttaşlardır -tabii kolektif olarak-. Yurttaşlar bu iktidarı ya doğrudan demokrasinin bir biçimiyle bizzat kullanırlar ya da güvenle taşıyıp kendi bilgileri altında kullanacak seçkinlere devrederler; ikinci durumda yurttaşlar devredilmiş iktidarı geri alma ya da tercihlerine göre başka seçkinlere aktarma yönündeki nihai yetkiyi ellerinde tutarlar".

Nitekim, "demokrasi yurttaşın kendi kendini yönetmesidir. Yurttaşlar olmadığında yalnızca elit/kitle siyaseti olabilir. Bu sebeple, 'yurttaşlar yaratın' diye öneren Rousseau'a göre, 'böylelikle ihtiyaç duyduğunuz her şeye sahip olursunuz'. Katılımcı tarzdaki siyaset son kertede güçlü bir yurttaş tasarımına dayanır. Yurttaşlığın bir koşulu değil, katılımın en zengin ürünlerinden biri yapar (Barber, 1995: 264-265)". Bu noktada, katılımcı demokrasi kuramında, demokratik sistemin gerekliliğinin, temel olarak katılım sureciyle artan insani sonuçlarla savunulduğunu belirten Pateman (2006: 149) bu düzlemde katılım modelini, "maksimum girdi (katılım) gerektiren ve çıktısı yalnızca politikalar (kararlar) değil, her bir bireyin toplumsal ve siyasi kapasitelerindeki gelişim olan ve böylece çıktının girdiyi 'geri beslediği' bir model olarak tarif etmektedir". Tabii burada güçlü bir demokrasi için, katılımcı demokrasi bağlamında nitelikli bir yurttaşlığın tesis edilebilmesi ve sürdürülebilir kılınabilmesi için özgür bir basının da öneminin vurgulanması gerekir. Bu hususta, "seçime dayalı demokrasilerde seçkinler demokratik yöntemi uygular, ama ilke olarak yurttaşların gözetimi ve denetimi altında, bunu yapabilirler diyen Ringen (2010: 64), bunun için yurttaşların sahip olduğu en önemli aracın, oy hakkının yanı sıra özgür basın olduğunu söyler. Bu çerçevede, özgür basının seçkinlere yurttaşların isteklerini, yurttaşlara da yönetici seçkinlerin yaptıkları işleri bildirdiğini ve iktidarı uygulama konusunda seçkinleri hesap vermeye zorladığını vurgulayan Ringen, "özgür basın

olmadığı bir demokrasiyi düşünmek zordur ve iyi bir demokraside basın sadece özgür değildir, güçlü bir özgürlüğe sahiptir", der

III- POLİTİK PRATİĞİN TÜRLÜ GÖRÜNÜMLERİ VE YENİ BİR ELİTİZM MODELİ ÖNERİSİ: "*GÜÇLÜ DEMOKRATİK* ELİTİZM MODELİ"

Siyasal alan, elit-halk arasında asimetrik güç ilişkilerinin olduğu, oligarşik bir hâkimiyet alanıdır. Bunun siyasa açısından olumlu ve olumsuz birçok boyutu vardır. Özellikle demokratik sistemlerde halk-seçkinler arasındaki dengenin kurulamaması demokrasi teorisinin temel sorunlarından biridir. Öte yandan, literatürden yola çıkarak şu söylenebilir ki; şimdiye kadar ortaya konulan elitizm teorileri, kendi içinde eksiklikler ve açıklıklar barındırdığından, demokrasi ve elitizmin ideal ilişkisinin nasıl olması gerektiğine dair arayışlar devam etmektedir.

Arayış ve tartışmalara önemli katkılar sunan her elitizm teorisi, kendinden önceki teorinin açıklarını kapatmak ve eksikliklerini gidermeyi amaçlamıştır. Zira tarih boyunca, küçük bir elitin, büyük bir çoğunluğu yönetegeldiğini söyleyen *klasik elitizm*, bu basit gerçekten hareketle demokrasinin uygulanamaz bir yönetim sistemi olduğunu ve demokrasi ısrarlarının da çoğunluğun tiranlığına dönüşme tehlikesi taşıdığını söyler. Bu bakımdan, elitizmi arzulanan bir şey olarak gören Normatif elitizmin tam karşıtıdır. Modern elitizm teorisi ise, klasik elitizmin aksine elitleri bütünleşik ve insicamlı değil; parçalı bir yapı olarak resmetmiştir.

Bizce, klasik elitizmin iddia ettiği gibi elitli demokrasi; imkânsız olmadığı gibi çoğunluğun azınlığı kontrolü ve denetlemesi de mümkündür. Elitlerin yapısı açısından ise, toplumun her yerine yayılmış, parçalı elit grupları arasındaki güç mücadeleleri, modern elitizm teorilerinin iddia ettiği gibi; her zaman, elit olmayanlara yaramayabilir. Parçalı da olsa, elit mücadelelerinden, daha çok yine elitler yarar veya zarar görür/görecektir. Ancak toplumda bütünleşik-yeknesak bir elit varlığı da problemlidir. Zira halk elitleri, elitler de halkı yansıttığı gibi, ikisi de birbirini etkiler, şekillendirir ve hatta inşa eder. Elitlerin yekpare olmasını istemek, halkın da yekpare olmasını istemek anlamına geleceğinden, parçalı ve insicamlı olmayan elit, demokrasinin önemli bileşenlerinden biridir. Bu açıdan parçalı, güçlü ve erdemli elitlerin karşısında, katılımcı, aktif ve etkili bir yurttaşlık gerekir. Bu ve benzeri eksiklikler ve açıklıklardan dolayı, yeni bir model oluşturma gereği hâsıl olmuştur. Bizim geliştirdiğimiz model de, bu gerekliliğin bir sonucudur.

"*Güçlü demokratik* elitizm" diye adlandırdığımız bu model, cumhuriyetçi değerlere sahip, halka hesap veren, 'erdemli ve *güçlü*' elitlerin; vatandaşlık erdemlerine sahip, katılımcı, 'aktif ve etkin' bir yurttaşlıkla kuşatıldığı, denetlendiği ve hatta üretildiği ve yeniden üretildiği bir modeldir. Bu model, tarih boyunca, bütün toplumların küçük bir elit tarafından yönetildiği, demokrasilerin bile halkın kendi kendini yönettiği değil; kendini yönetecek elitleri belirlediği bir rejim olduğu kabulünden hareketle, kaçınılmaz elit gerçeğinin, demokrasi için bir kusur olmadığı iddiasını temel almıştır.

a- "*Güçlü Demokratik* Elitizm Modeli" Hangi Durum(lar)da Gerçekleşebilir?

Tarih boyunca, neredeyse bütün toplumlara bakıldığında, çoğunluğun elitler karşısında orantısız bir şekilde zayıf kaldığı; elitleri çeşitli nedenlerle denetleyemediği, elitlere göre daha apolitik ve siyaseten daha pasif ve etkisiz olduğu görülmektedir. Bu tablonun somutlaştığı oligarşik toplumlarda, demokrasiler, sözde kalmaktadır. Erdemli bir değer olduğuna inandığımız ve bir zenginlik olarak gördüğümüz demokrasinin/demokrasilerin, zayıf yanlarının giderilmesi ve oligarşik/temsili demokrasilerin doğrudan demokrasiye yaklaştırılması için, demokrasiyi modern dünyanın dogmatizmine dönüştüren her türlü kabulü yıkmak ve ayakları yere basan, güncel modeller geliştirmek gerekiyor.

Demokrasi ve elitizm bağlamında politik pratiğin iki türlü görünümü vardır. Bunlardan biri oligarşik demokrasi, diğeri demokratik elitizmdir. *Oligarşik demokrasilerde,* elit grup seçimle başa gelir; ancak, bu seçimler genellikle iki veya daha fazla seçkin gruptan birini seçmek üzere yapılır. Öte yandan, çeşitli sebeplerden dolayı, toplumun çoğunluğunun, seçkinleri kontrol etme imkânı yok gibidir. Oligarşik demokrasilerde, demokrasi yakıştırması, neredeyse, belli aralıklarla seçim yapılıyor olmasından kaynaklı olduğu için oligarşik demokrasilerin, demokratik yapısı son derece zayıftır. *Demokratik elitizm ise,* elit varlığının yadsınamaz, sosyopolitik bir gerçek olduğunu hatırlatır. Elitlerin kitlelere karşı sorumlu oldukları ve hesap verdikleri bir siyasal yapının demokratik olabileceğini iddia eder. Buradaki elit formu, Madison'un 'cumhuriyet yöneticileri' kavramsallaştırmasını anımsatır. Madison (2006: 151-154) cumhuriyet ve demokrasi arasında farklardan birinin, 'cumhuriyette yönetimin halk tarafından seçilen az sayıdaki yurttaşa verilmesi' olduğunu söyler. Madison'a göre, "bu seçilmiş yurttaşlar, bilgelikleriyle ülkenin çıkarının ne olduğunu en iyi görebilecek kişilerdir ve vatan-adalet sevgileri nedeniyle vatanlarını kişisel çıkarlara kurban etmeyeceklerdir". Bu açıdan, elitlerin, milli bilinci/kimliği oluşturacak yetkinliğe, ülke menfaatlerini ve kamu yararını gözetecek ve toplumsal düzeni sağlayacak erdeme sahip olması son derece önemlidir.

Fakat sadece *"elitler erdemli olsunlar, hesap versinler, toplumun menfaatlerini ve kamu yararını gözetsinler"*, demek ve bunu beklemek, eşyanın tabiatına aykırıdır. Zira "*güçlü demokratik* elitizm" için erdemli seçkinler önemli bir etkendir; lakin tek faktör değildir. *Güçlü demokratik* elitizmin diğer önemli faktörü; belki de tek garantörü etkin ve aktif yurttaşlardır. Çünkü halk, yığın veya kitle gibi, elitlerin karşısında bir denge oluşturamayacak çoğunlukla, demokratik elitizm gerçekleş(e)mez. Bu açıdan demokratik elitizmi ussallaştırmanın yolu "aktif ve güçlü bir yurttaşlık"tan geçmektedir. Halkın devamlı yönetici elitleri kontrol ettiği, aktif bir yurttaşlıkla örülü toplumsal yapılarda, elitizim demokratik bir ideal düzene dönüşebilir. Zira halk ne kadar güçlü olursa, elitleri o kadar dizginleyebilir ve kontrol edebilir. Bu anlamda, elitizmin tarih boyunca etkin olmadığını söylemek ne kadar gerçekçi ise; katılımcı ve güçlü bir yurttaşlık olmadan, yönetilen çoğunluğun, yönetici elitleri denetleyebileceğini düşünmek de; ancak o kadar gerçekçidir.

Dolayısıyla, bu model için yurttaş olamamış halk/yığın ne kadar tehlikeliyse, halkı can sıkıcı çoğunluktan, rahatına düşkün kimselerden ibaret bir kitle veya korunmaya/yönetilmeye muhtaç bir 'evlat' gibi gören anlayışlar da, o kadar tehlikelidir. Bu hususta bir babanın çocuklarıyla olan ilişkisi gibi iyilikseverlik ilkesi üzerine kurulu pederşahi yönetimlerde yurttaşların kendileri için neyin yararlı veya zararlı olduğunu bilemeyen gelişmemiş çocuklar gibi, tümüyle edilgen bir şekilde davranıp nasıl mutlu olmaları gerektiği konusunda devletin başındaki kişilerin yargısına ve onların şefkatine güvenmek durumunda olacağını/olduğunu söyleyen Kant'a göre (2006: 140), "böyle bir hükümet, düşünülebilecek en büyük *zorbalıktır*; yani yurttaşlarının tüm özgürlüklerini askıya alan ve onlara hiçbir hak vermeyen bir yönetimdir. Yöneticileri iyi olsa bile haklarını elde etme yetisine sahip insanlar için en uygun yönetim baba yönetimi değil; yurtsever bir yönetimdir. Yurtsever tutum, bir ülkede devletin başındaki kişi dâhil herkesin ülkeyi, ana karnı olarak veya üzerinde doğduğu ve evlatlarına en değerli miras olarak bırakması gereken bir ata yurdu olarak görmesidir".

Bu çerçevede, günümüzde demokratik olduğu varsayılan pek çok toplumu etkisi altına alan "Demokratik Elitizm" anlayışının, bizce, pratikte iki türlü görünümü vardır. Bunlardan biri; güçlü bir elit kitlesinin, zayıf ve etkin olmayan bir halk kitlesini yönettiği ***zayıf demokratik*** **elitizm (ki bu daha çok modern elitizme denk gelir)**; ikincisi ise, cumhuriyet değerleriyle donatılmış, erdemli elitlerin; güçlü, aktif bir yurttaş topluluğu tarafından denetlendiği ve elit ile yurttaş arasında etkileşimli bir iletişimin olduğu '***güçlü demokratik*** **elitizm modeli'dir.** Biz, günümüz toplumlarının ihtiyaç duyduğu elitli demokrasinin "*Güçlü Demokratik* Elitizm" olduğunu iddia ediyoruz. Bu bağlamda "*Güçlü demokratik* elitizm", güçlü erdemli cumhuriyet elitlerinin, katılımcı, etkin ve güçlü

yurttaşlıkla dengelendiği ve etkileştiği bir elitizm modelidir. *Zayıf ve Güçlü Demokratik* Elitizm, aşağıdaki tabloda gösterilmeye çalışılmıştır.

Demokrasi ve Elitizm Çerçevesinde Politik Pratiğin Türlü Görünümleri						
		Elitizm Teorisindeki Yeri	**Azınlığın Özelliği**	**Çoğunluğun Özelliği**	**Demokrasinin Niteliği**	**Açıklama**
1- OLİGARŞİK ELİTİZM		Normatif Elitizm	Erdemli elitler	Yığın - Kitle	Elit Oligarşisi	**Hiç** demokratik değil
2-OLİGARŞİK DEMOKRASİ		Klasik Elitizm Teorisi	Çok güçlü elitler	Vatandaş olamamış halk	Seçimci Demokrasi (Electoral Democracy)	**Biraz** demokratiktir
3- DEMOKRATİK ELİTİZM	**3.a- *Zayıf Demokratik* Elitizm**	Modern Elitizm Teorileri	Parçalı ve Sınırlandırılmış Elitler	Zayıf ve Pek Etkin Olmayan Bir Çoğunluk	Temsili Demokrasi	**Orta** düzeyde demokratiktir
	3.b- *Güçlü Demokratik* Elitizm	Normatif Cumhuriyetçi Modern Elitizm Teorisi	Parçalı, Cumhuriyetçi değerlere sahip, güçlü ve erdemli Elitler	Ekonomik Demokrasiyle Güçlendirilmiş, Katılımcı, Cumhuriyetçi ve Güçlü Yurttaşlar	Katılımcı Demokrasi	**Çok** demokratik
Tablo, Yazar tarafından modeli somutlaştırmak amacıyla geliştirilmiştir						

***Zayıf Demokratik* Elitizm:** Parçalı ve sınırlandırılmış bir elit kesimi ve pek etkin olmayan bir halk vardır. Zayıf demokratik elitizmde, parlamento, siyasi parti, çıkar grupları, kitle iletişim araçları, sivil toplum kuruluşları gibi demokrasiyi denetleyen mekanizmalar vardır; ancak bunlar zayıftırlar. Zayıf demokratik elitizmi, oligarşik demokrasiden ayıran en önemli özellik, tam bu hususdadır. Zira oligarşik demokrasi sadece seçimci demokrasi (electoral democracy) ile sınırlıdır. Yani halk belli aralıklarla yapılan seçimlerde vardır; ancak sonrasında neredeyse hiç yoktur. Zayıf demokratik elitizmde ise demokrasiyi belli ölçüde kontrol eden mekanizmalar, işlevseldir; ancak çok etkin değildir.

***Güçlü Demokratik* Elitizm:** Cumhuriyetçi erdeme sahip, güçlü ve parçalı elitlerin; katılımcı, güçlü ve etkin yurttaşlıkla dengelendiği bir modeldir. Elitizm modern toplumların kaçınılmaz bir gerçeği olduğu için; erdemli, *güçlü bir elit* bulunmaması durumunda halk; anti-demokratik ve gayri-adil elitlerin sultasına girebilir. Bu açıdan, önerdiğimiz 'erdemli ve güçlü elit' ifadesinde; erdemli vurgusu; halkı, halk için, hakça yöneten yönetici niteliğine yapılan bir göndermedir. Güçlü vurgusu ise, sosyopolitik alanın erdemsiz elitler tarafından işgal edilmesine engel olabilmek için, elitlerin yeterince güçlü olması gerekliliğinden kaynaklanır.

'Güçlü demokratik elitizmde', parçalı, güçlü bir *elit* ve katılımcı, aktif bir *yurttaş kitlesine*, demokrasiyi denetleyen mekanizmaların etkin olduğu bir toplumsal yapı eşlik eder. Bu yapıda *güçlü bir elit* kitlesini denetleyen *etkin ve katılımcı yurttaş* kitlesinin yanında; bireylerin kendileriyle ilgili karar ve uygulamalara çeşitli şekillerde katılabildiği bir ekonomik, kültürel, siyasal ortam; parlamento, sivil toplum kuruluşları, baskı grupları ve özgür bir basın gibi kurum ve kuruluşlar vardır. Halkın siyaseten etkin ve güçlü elitleri denetleyebildiği bütün kanallar açıktır. Katılım sadece oy vermeyle sınırlı olmadığı gibi; bireylerin çeşitli ve çok sayıda siyasal katılım enstrümanlarına erişim imkânı vardır.

Karar almada sorumluluk ise, elitler ve vatandaşlar arasında dağıtılmıştır: Karar alma sorumluluğu sadece yurttaşlarda olmadığı gibi; elitlerde de değildir. Diğer bir deyişle, "*güçlü demokratik* elit" modelinde, elitler ve yurttaşlar birbirinden daha önemli değildir. Zira elitler çoğunluğun tiranlığa; yurttaşlarda elitlerin oligarşiye ve plütokrasiye dönüşmemesinin denetleyicisi ve garantörüdür. Ne var ki, *reel liberalizm*, halkın zayıf olduğu ve güçlü ekonomik siyasi oligarşiler karşısında etkisiz kaldığı, fiili bir duruma denk düşer. O bakımdan demokratik elitizm teorisinin, sosyopolitik gerçekler karşısında yeniden düzenlenmesi ve inşa edilmesi gerekmektedir. Her ne kadar demokratik elitizm teorisi, katılımcı demokrasi kavramlaştırmalarıyla geliştirilmiş olsa da halen bazı açık ve yetersiz noktalar olduğunu düşünmekteyiz. Bu bağlamda biz, aşağıdaki gibi bir model öneriyoruz.

	Elitizm Teorisindeki Yeri	**Azınlığın Özelliği**	**Çoğunluğun Özelliği**	**Demokrasinin Niteliği**	**Açıklama**
***Güçlü Demokratik* Elitizm**	Normatif Cumhuriyetçi Modern Elitizm Teorisi	Parçalı, Cumhuriyetçi değerlere sahip, güçlü ve erdemli Elitler	Ekonomik Demokrasiyle Güçlendirilmiş, Katılımcı, Cumhuriyetçi ve Güçlü Yurttaşlar	Katılımcı Demokrasi	**Çok** demokratik

b- "*Güçlü Demokratik* Elitizm Modeli", Elitizm Teorisinde Nerede Durur ve Mevcut Teorilerle Hangi konularda Uyuşmakta ve Nerelerde Ayrışmaktadır?

Bu soruya verilecek cevap, makalemizin özgünlüğünü de belirginleştirecektir. Güçlü demokratik elitizm teorisi, ana gövdesi itibariyle, demokratik elitizmin temel unsurlarını kabul eder. Ne var ki, teori ve gerçek arasındaki yarılmalar, günümüz dünyasının gerçekleri, liberalizm ve cumhuriyetçilik arasındaki dengenin iyiden iyiye yitirilmiş olması gibi unsurlar demokratik elitizmin revize edilmesini, bazı konularda açımlanmasını gerektirmektedir.

Demokratik elitistlerin parçalı elit, parçalı halk kavramlaştırması, teoride güzel görünmekle birlikte, günümüz toplumlarının gerçeği karşısında çok hayalci kalmaktadır. Zira ekonomik eşitsizliklerin ulaştığı düzey, böyle bir çeşitliliği imkânsız kılmaktadır. Ekonomik güç az sayıda imtiyazlı elit tarafından ele geçirilince halkın, kendi kendisini yönetme ihtimali giderek zorlaşmaktadır. Zira ekonomik elitler arasındaki mücadele, (modern elitistlerin iddia ettiği üzere) ekonomik olmayanların özgürleşmesine ve/veya refah bir düzeye yükselmesine çok fazla katkı yapmamaktadır. Bu modern gerçeklik çerçevesinde, demokratik elitizm hem ekonomik demokrasinin uygulanmasıyla, hem de yeni bir cumhuriyetçi vatandaşlık nosyonu ve vatandaşlık eğitimi ile gerçekliğe dönüştürülebilir.

Günümüz liberal demokrasileri, belli bir çoğulculuğu sağlamakla birlikte, eşitliği ve cumhuriyetçiliği yeterince sahiplenememektedirler. Öte yandan, sadece cumhuriyetçi erdemlere vurgu yapan ülkeler ise demokratik modeli yeterince uygulayamamaktadırlar. Aşağıda cumhuriyetçiliğin olası sıkıntılarını Rousseau üzerinden açıklamaya çalışacağız. Sonrasında ise, katılımcı demokrasinin hangi konularda yetersiz kalmakta olduğunu Habermas üzerinden açıklamaya girişeceğiz.

Güçlü demokratik elitizm modeli, cumhuriyetçi vurgularıyla Rousseau'dan da pek çok unsuru alır. Fakat Rousseau'dan bazı önemli konularda ayrışır. Şöyle ki; Rousseau mili iradenin yekpare bir varlık olduğunu öngörür; oysa modern toplumların parçalı yapıda olduğunu biliyoruz. Rousseau'da farklı kesimlerin temel hak ve özgürlükleri garanti altına alınmış görünmemektedir. Hâlbuki modern demokrasi temel hak ve özgürlükler üzerine inşa edilmiştir. Biz herhangi bir cumhuriyetin, temel hak ve özgürlükler olmadan gerçek bir demokrasiye dönüşebileceğini

düşünmüyoruz. Bu noktada temel hakların vazgeçilmezliği açısından Rousseau'dan net bir şekilde farklılaşıyoruz ve bu noktada önemli orada rolü ve işlevi; güçlü elitler ve aktif yurttaşlar arasında bölüştürüyoruz. Ancak, dayanaksız, temel hak ve özgürlük iddialarının; devleti, devletin meşruiyetini, milli birlik, toplumsal düzen ve ahengi aşındırmak ve böylece sistemik bir muhalefet yapmak için araçsallaştırılmaması gerektiğini de savunuyoruz. Bu noktada, güçlü elitlerin rolünün önemli olduğunu ve toplumsal düzeni ve ahengi sağlayıcı fonksiyonlarının da bulunduğunu iddia ediyoruz.

Önerdiğimiz "*güçlü demokratik* elitizm modeli", esas itibariyle demokrasi ve cumhuriyet fikrinin bir sentezidir. Demokrasinin gerçeğe dönüşmesinin ve ayakta kalmaya devam edebilmesinin iki temel şartı olduğunu düşünmekteyiz. Birincisi, ekonomik bakımdan güçlü halk; ikincisi ise, vatandaşlık erdemlerini aktif olarak sergileyebilen yurttaşlar. Katılımcı demokrasiyi gündeme getirmiş olan Habermas, her ne kadar cumhuriyetçi ve liberal değerleri birleştirmiş olsa da, ekonomik demokrasiye yeterli vurguyu yapmamıştır. İki binli yılların global ve kapitalist koşulları içerisinde ekonomik olarak zayıf kalmış bir halkın demokrasinin öznesi olamayacağı açıktır. Neoliberalizmin oluşturduğu küresel eşitsizlik öyle bir noktaya ulaşmıştır ki; yurttaşların iktisadi oligarşiler karşısında hiçbir tutamaçları kalmamış görünmektedir. Böylesi bir fiili durum karşısında güçlü bir ekonomik demokrasi oluşturulmadıkça; güçlü bir ve katılımcı bir halk, yalnızca bir ütopya ve hayal olarak kalacaktır. O bakımdan, modelimizi geliştirirken, Habermas'tan faydalanmakla birlikte, ondan özellikle ekonomik demokrasi konusunda ciddi şekilde farklılaşıyoruz.

Öte yandan erdemli ve parçalı bir elit yapısı ile etkin ve güçlü yurttaşlardan oluşan halk kitlesinin; parlamento, özgür ve güçlü kitle iletişim araçları, sivil toplum örgütleri ve baskı grupları gibi demokrasiyi denetleyen mekanizmalarla desteklendiği bir yapının elit gerçeğini ussallaştıracağını düşünmekteyiz. Böyle bir yapıda, elitlerin sorumluluğu elitlere; halkın hakları ve denetleme yükümlülükleri de halka yüklenerek, dengeli ve gerçekçi bir yapı ortaya konmuş olur. Bu anlamda modelimizde, elitlerin ve halkın hangi özelliklere sahip olmaları gerektiğini şu şekilde ortaya konulabilir:

Erdemli Elitler, a) Devlet adamlığı ve seçkin olmanın gerektirdiği erdemleri üstlenen, b) vatanı ve milleti için sorumluluk hissi duyan, c) adaletten yana, d) e) ülkenin-milletin menfaati ve kamu yararı için en iyinin ne olduğunu bilecek kadar deneyimli ve donanımlı olan; f) vatan ve adalet sevgileri sayesinde milletini ve vatanını kişisel çıkarlara kurban etmeyecek vasıfta, g) bireylerin temel hak ve özgürlüklerinin vazgeçilmezliğine inanan, h) ve gerektiği zaman hesap verebilecek kadar demokratik ve şeffaf siyasal kültüre sahip kişilerden oluşmalıdır.

Güçlü Elitler, Gayri-adil, gayri-demokratik, bilge olmayan, devlet için kaygı duymayan, nimetlerinden faydalanmak için iktidar olmak isteyen, vatan-millet sevgisinden yoksun ve cumhuriyetçi erdemlere sahip olmayan, bir seçkin kesiminin iktidara gelmesini engelleyebilecek kadar güçlü olmalıdır.

Yurttaşlar, ise a) eğitimli, b) seçkinleri devamlı kontrol edebilecek ölçüde katılımcı; c) toplumdaki gelir ve servet dağılımını denetleyebilecek kadar etkin ve bilinçli (ekonomik demokrasi); d) vatandaşlık erdemlerine sahip; e) aktif ve güçlü yurttaşlardan oluşmalıdır.

Bu noktada önemli hususlardan biri de "elit üretimi"dir. "*Güçlü Demokratik* Elitizm Modeli", erdemli bir elit kitlesi için, erdemli ve güçlü bir yurttaşlığa ihtiyaç duyar. Keza, cumhuriyetçi değerlere sahip katılımcı bu yurttaş kitlesi, elitleri seçer. Yurttaşlık bilinci arttıkça, yurttaşların, elitlerde bir değer olarak erdemi arama ve erdemlileri tespit etme (üretme) kabiliyeti de artacak ve böylece bilinçli yurttaşlık, erdemli elitizmi üretebilecektir. Böyle bir yapıda, elitler, katılımcı ve bilinçli yurttaşların devamlı kontrolünde ve denetiminde olacağından erdem değerleri edinmeye ve/veya erdemlerini muhafaza etmeye çaba göstermek zorunda kalacaktır.

Bu çalışmada bizler, bu haliyle geliştirmeye ihtiyaç duyan "*güçlü demokratik* elitizm" modelinin en ideal elit/halk ve demokrasi/cumhuriyet uyumunu oluşturacağını düşünüyor ve bu modeli güçlü bir demokratik yönetim tarzı olarak öneriyoruz.

SONUÇ

Modern dünyanın, dogmatik ideali olan demokrasi fikri, aslında yakın zamanlarda ortaya çıkmış ve henüz gerçekleşmemiş bir projedir. Bunun en önemli sebeplerinden biri, basit bir elit gerçeğidir: *Tarih boyunca, neredeyse bütün toplumlarda, siyasi kararların alınmasında ve uygulanmasında "imtiyazlı bir elit" söz sahibi olmuştur.* Bu açıdan siyasal alan, oligarşik bir hâkimiyet alanıdır. Burada konuşulanlar demokrasiye olan inancın zayıflığı gibi yorumlanmamalıdır. Bilakis demokrasi, bizim inandığımız şekliyle yüksek bir değer, güçlü bir siyasal argüman ve zenginliktir. Ancak, belki de demokrasiyi idealize edebilmenin yolu, bunun nasıl yapılacağı ile ilgili kafa yormak kadar; niçin yapılamayacağı ile ilgili eleştirel düşünmekten de geçmektedir.

Demokrasinin işlevsel olabilmesi için bireysel kararların kolektif tercihlere dönüşmesi gerekir. Bu açıdan toplumda, organize hareket eden, yönettiği çoğunluk tarafından, çeşitli sebeplerle kontrol edilemeyen ve denetlenemeyen, hesap vermeyen ve siyaseti kendi çıkarları için bir araç olarak kullanan insicamlı bir elit grubu, demokrasinin neredeyse bütün iddialarını geçersiz kılar. Bu çalışma, öncelikle tekil ve orantısız bir emretme gücüyle halka hükmeden oligarşik demokrasiye karşı; parçalı ve topluma önderlik eden 'güçlü elit'lerden oluşan "*güçlü demokratik* elitizm" modelini önermektedir.

Keza, günümüz toplumlarının neredeyse tamamı, elitlerin halk karşısında asimetrik ve orantısız şekilde güçlü olduğu, yönetim yapılarının yeterince denetlenmediği ve halkın gerekli vatandaşlık erdemlerini tam olarak sergilemediği toplumlardır. Demokrasileri zafiyete uğratan ve onları "sözde demokrasiler"e dönüştüren oligarşik yapılanmalara karşı, pratikte işe yarayacak siyasal modellerin geliştirilmesi büyük bir önem taşımaktadır. Bu çerçevede makalemiz, elitist yapıların demokratikleştirilmesi bakımından eşitliğe ve aktif vatandaşlığa vurgu yapan, katılımcı demokrasinin içinde cumhuriyetçi güçlü elitlerin olduğu bir model önermektedir. Makalede, günümüzde demokratik olduğu varsayılan pek çok toplumu etkisi altına alan "Demokratik Elitizm" anlayışının, pratikte a) *Zayıf Demokratik* Elitizm b) '*Güçlü Demokratik* Elitizm' olmak üzere iki farklı şeklinde somutlaşabileceğini ve günümüz toplumlarının ihtiyaç duyduğu modelin ise '*Güçlü Demokratik* Elitizm' olduğunu iddia ediyoruz.

Günümüzdeki pek çok topluma bakıldığı zaman, bunların birçoğunun ya Oligarşik Demokrasinin (seçimci demokrasinin) ya da Zayıf Demokratik Elitizmin etkisi altında olduğu görülmektedir. Söz konusu bu iki rejim biçimi de gerçek bir demokrasiyi imkânsız kılmaktadır. Biz bu makalede, halkın güçlü elitler karşısında, seçimler dışında hiç etkiye sahip olmadığı Oligarşik Demokrasiyi de, az etkiye veya nispeten etkiye sahip olduğu Zayıf Demokratik Elitizmi de siyasal bakımdan uygunsuz buluyor ve '*Güçlü Demokratik* Elitizm'in en ideal demokrasi modeli olduğunu iddia ediyoruz. Cumhuriyetçilik temelinden hareketle önerdiğimiz bu demokratik model, vatandaşların gerekli eğitim, servet, gelir ve vatandaşlık sorumluluklarıyla donanmalarını fiilen mümkün kılacağı için, böyle bir demokraside vatandaşların elitleri sürekli ve etkin şekilde denetlemeleri ve siyasal kararları yönlendirebilmeleri mümkün olabilecektir. Öte yandan bunun karşısında yer alan erdemli ve güçlü elitler de, demokrasi için çoğunluğun yaratabileceği her türlü tehlikeyi kontrol edebilcek ve hatta bu tehliklerin yaşanmamasının garantörü olacaktır.

Günümüz toplumlarında demokrasinin içi boş bir rejime dönüşmemesinin tek yolu, temel hak ve özgürlüklerin güçlendirildiği, vatandaşların ülkelerinin siyasetine aktif şekilde katılarak, siyasal kararların alınmasına doğrudan ve sürekli olarak etki ettikleri bir demokrasinin oluşturulmasından geçmektedir. Bu çerçevede, bu makalede önermiş olduğumuz şekliyle "*Güçlü*

Demokratik Elitizm"in egemen olduğu bir Demokrasi; bir yandan elitlerin temsil ve yönetim konusundaki öneminin kabul edildiği, öte yandan halkın cumhuriyetin esas sahibi ve elitlerin asli yönlendiricisi, denetimcisi olarak görüldüğü, katılımcı bir demokrasi modelidir. Bu modelin, günümüz toplumlarının gerçek demokrasiler haline gelmelerinde önemli bir etkisi ve katkısı olabileceğini düşünüyoruz.

Burada önerdiğimiz "*güçlü demokratik* elitizm" modeli, liberal demokrasi modeli ile benzerlikler taşımakla birlikte, özellikle halkın gelir ve servet dağılımı konularında güçlendirilmeleri ile belirginleşen "ekonomik demokrasi"ye yaptığı özel ve güçlü vurgu ile liberal demokrasiden farklılaşmaktadır. Ayrıca, makalemizdeki cumhuriyetçi göndermelerde Rousseau'ya da elbette çok şey borçluyuz, ne var ki önerdiğimiz model, katılımcı, eğitimli, gelir düzeyi yüksek, güçlü ve etkin yurttaşlık kadar güçlü bir elitizmi savunması bakımından Rousseau'dan ayrışmakta ve farklılaşmaktadır. Bu çerçevede, önerdiğimiz modelin, bu iki düşün ve düşünürden farklı biçimlerde yararlanmakla birlikte, onlardan bir takım vurgu farkları ve önemli nüanslarla ayrıştığını belirtmeliyiz.

KAYNAKÇA

Arslan, R. (2010), **Elitizm Teorisi ve Teorisyenleri,** Dora Basım Yayın Dağıtım, Bursa.

Barber, B. (1995), **Güçlü Demokrasi, Yeni Bir Çağ İçin Katılımcı Siyaset,** Çev: Mehmet Beşikçi, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Bogdanor, V. (1999b), **Blackwell'in Siyaset Bilimi Ansiklopedisi II (L-Z),** Çev: Erhan Yükselci, Sema Yükselci, Bülent Peker, Ümit Yayıncılık, Ankara.

Bottomore, T. (1997), **Seçkinler ve Toplum,** Çev: Erol Mutlu, Gündoğan Yayınları, Ankara.

Çaha, Ö. (2012), **Demokrasi,** Ed: Halis Çetin, Siyaset Bilimi İçinde, ss: 221-265, Orion Yayınları, Ankara

Daver, B. (1965), **Az Gelişmiş Ülkelerde Siyasi Elit (Seçkinler),** Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Cilt: 20, Sayı: 2, ss: 517-535.

Demirci, F. (2012), **Bürokrasi,** Ed: Halis Çetin, Siyaset Bilimi İçinde, ss: 381-426, Orion Yayınları, Ankara.

Hacker, A. (2000), **Siyaset Biliminin Temelleri, Amerikan Sistemi,** Haz: Ahmet Ulvi Türkbağ, Çev: Ahmet Ulvi Türkbağ, Hande Töre, Ayşegül Özkaraoğlu, Tuba Ancın, Oya Kutlu, Aydın Albayrak, Derya Özveri, Özen Taçyıldız, Der Yayınları, İstanbul.

Heywood, A. (2016), **Siyasetin ve Uluslar arası İlişkilerin Temel Kavramları,** 3. Baskı, BB101 Yayınları, Ankara.

Kalaycıoğlu, E. ve Sarıbay, A. Y. (2009), **Tanzimat, Modernleşme Arayışı ve Politik Değişme,** Der: Ersin Kalaycıoğlu ve Ali Yaşar Sarıbay İçinde, ss: 9-39, Dora Yayınları, Bursa.

Kant, I. (2006), **Özgürlük ve Eşitlik,** Der: Michael Rosen ve Jonathan Wolff, Siyasal Düşünce İçinde, Dost Yayınları, Ankara.

Kapani, M. (2009), **Politika Bilimine Giriş,** Bilgi Yayınevi Yayınları, Ankara.

Karakartal, B. (1984), **Bir Siyasal Katılma Türü Olarak Referandum ve 1961 Türk Anayasa Referandumu,** İktisat Fakültesi Mecmuası, Cilt 38, Sayı 3-4, 307-328 (1984)

Kışlalı, A. T. (2010), **Siyaset Bilimi,** İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.

Madison, J. (2006), **Hizip Tehlikesi,** Der: Michael Rosen ve Jonathan Wolff, Siyasal Düşünce İçinde, Dost Yayınları, Ankara.

Mulgan, G. (1995), **Antipolitik Çağda Politika,** Çev: Abdullah Yılmaz, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Ozankaya, Ö. (1986), **Toplumbilim,** Tekin Yayınevi, İstanbul.

Özbudun, E. (1964), **M.Duverger'in 'Siyasal Partiler'i ve Siyasal Partilerin İncelenmesinde Bazı Metodolojik Problemler**, AÜHF Dergisi, C.XXI, y.1964, S.1-4, s.24-25.

Pareto, V. (2010), **Seçkinlerin Yükselişi ve Düşüşü, Kuramsal Bir Sosyoloji Uygulaması,** Çev: Merve Zeynep Doğan, Doğu Batı Yayınları, Ankara.

Pateman, C. (2006), **Katılımcı Demokrasi,** Der: Michael Rosen ve Jonathan Wolff, Siyasal Düşünce İçinde, Dost Yayınları, Ankara.

Platon (1992), **Devlet,** Çev: Selahattin Eyüboğlu, Ali Cimcoz, Remzi Kitabevi, İstanbul.

Raws, J. (2006), **Çoğunluk Yönetimi,** Der: Michael Rosen ve Jonathan Wolff, Siyasal Düşünce İçinde, Dost Yayınları, Ankara.

Ringen, S. (2010), **Demokrasi Neye Yarar? Özgürlük ve Ahlaki Yönetim Üzerine,** Çev: Nurettin Elhüseyni, Yapı Kredi Yayınları, Ankara.

Rousseau, J. J. (2006), **Toplum Sözleşmesi,** Der: Michael Rosen ve Jonathan Wolff, Siyasal Düşünce İçinde, Dost Yayınları, Ankara.

Schmidt, M. G. (2002), **Demokrasi Kuramlarına Giriş,** Çev: M. Emin Köktaş, Vadi Yayınları, Ankara

Touranine, A. (2011), **Demokrasi Nedir,** Çev: Olcay Kunal, Yapı Kredi Yayınları, Ankara.

Turhan, M. (1995), **Siyaset ve Anayasa,** Gündoğan Yayınları, Ankara.

Turhan, M. (2000), **Siyasal Elitler,** Gündoğan Yayınları, Ankara.

Wallece, R. A. ve Wolf, A. (2004), **Çağdaş Sosyoloji Kuramları, Klasik Geleneğin Geliştirilmesi,** Çev: Leyla Elburuz ve M. Rami Ayas, Punto Yayıncılık, İzmir.

Waters, M. (2008), **Modern Sosyoloji Kuramları,** Çev: Ercan Şahbudak, Gündoğan Yayınları, İstanbul.

Zetterberg, H. L. (2010), **Önsöz, Pareto'nun Seçkinler Teorisi, İçinde. Pareto, Vilfredo, Seçkinlerin Yükselişi ve Düşüşü, Kuramsal Bir Sosyoloji Uygulaması,** Çev: Merve Zeynep Doğan, Doğu Batı Yayınları, Ankara.

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

Kurtbaş, İ. (2017). "Bir Klasik Elitizm Eleştirisi ve Yeni Bir Elitizm Modeli Önerisi: "Güçlü Demokratik Elitizm Modeli" / A Criticism of Classic Elitism and a Suggestion of a New Elitism Model: Strong Democratic Elitism Model", *TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-, ISSN: 1308-2140, (Prof. Dr. Tahsin Aktaş Armağanı)* Volume 12/3, ANKARA/TURKEY, www.turkishstudies.net, DOI Number: http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.11376, p. 385-412.